

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Jenni Taari

Vuorovaikutus laulunopettajan työssä

Kehittämistyö

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Musiikkipedagogi YAMK

Musiikin tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

21.4.2021

Tekijä Otsikko	Jenni Taari Vuorovaikutus laulunopettajan työssä
Sivumäärä Aika	45 sivua + 3 liitettä 21.4.2021
Tutkinto	Musiikkipedagogi YAMK
Tutkinto-ohjelma	Musiikki
Suuntautumisvaihtoehto	Musiikkipedagogi YAMK
Ohjaaja	MuT Susanna Mesikä
<p>Tämän päivän työelämän haasteet erityisesti kasvatuksen ja koulutuksen alalla tuovat vuorovaikutustaitojen hallitsemisen vahvasti esille. Tässä kehittämistyössäni tarkastelen pop- ja jazzlaulupedagogien käsityksiä vuorovaikutustaidoista. Tietopohjassa käsittelen aluksi opettajuutta ja pedagogin polkua sekä oppimisen omakohtaisuutta huomioiden laulunopettajan työn moninaisuuden. Lisäksi tarkastelen kehittämistyössäni vuorovaikutusta kirjallisuuden ja valitsemieni tarkennettujen termien avulla. Kehittämistyöni sisältää haastattelututkimuksen, jossa valitsin haastateltavaksi kuusi ammattikorkeakoulusta valmistunutta pop- ja jazzlaulunopettajaa, jotka ovat valmistuneet kahden viime vuoden aikana ammattiinsa ja joilla ole muuta opettajakoulutusta.</p> <p>Tuloksissa tulee hyvin yksiselitteisesti ilmi vuorovaikutuksen ja laulunopettajan vuorovaikutustaitojen tärkeys laulunopettajan työssä. Vuorovaikutus ja opettajan vuorovaikutustaidot ovat haastateltavien mukaan edellytys onnistuneelle laulunopiskelulle. Haastatteluissa korostui myös vuorovaikutustaitojen kehittämisen tärkeys.</p> <p>Kehittämistyöni kehittää omaa ammattialaa tuomalla vuorovaikutustaitojen merkitystä tietoisuuteen sekä antaa tulevaisuuden laulupedagogiopiskelijoille työvälineitä vuorovaikutustaitojen kehittämiseen. Laadin kehittämistyöni yhteydessä laulunopettajaksi opiskeleville oppimateriaalin, joka käsittelee vuorovaikutusta ammattina ja termin moninaisuutta laulunopettajan työkentällä. Kehittämistyöni tarkoituksena on tarkentaa ja eritellä vuorovaikutustaidot - käsitettä ymmärrettävämmäksi laulunopettajan työnkuvassa - mitä vuorovaikutus on sekä miten se on osana oman opettajuuden muotoutumista.</p> <p>Huomasin kehittämistyöprosessini aikana, että vuorovaikutustaidot ja niiden kehittäminen herätti kiinnostusta myös laajemmassa mittakaavassa opetuslalla työskentelevien keskuudessa. Kehittämistyöni aihetta voikin soveltaa tulevaisuudessa esimerkiksi muiden musiikin tyyliuuntien tai muiden instrumenttien pedagogiikassa.</p>	
Avainsanat	vuorovaikutus, vuorovaikutustaidot, laulunopettaja

Author Title	Jenni Taari Interaction in Vocal Tuition
Number of Pages Date	45 pages + 3 appendices 21 April 2021
Degree	Master of Music
Degree Programme	Music
Specialisation option	Music Pedagogy
Instructor	Susanna Mesiä, DMus
<p>The challenges of today's work, especially in the field of education, impose a strong emphasis on the mastery of interaction skills. In this project report, I investigate pop and jazz vocal pedagogues' perceptions of interaction skills. First, I discuss teaching and the path of a vocal pedagogue as well as the subjectivity of learning. I also investigate interaction through literature and focus on selected concepts in a general context as well as in the context of vocal tuition. For the interviews, I selected six pop and jazz vocal teachers who have graduated from the universities of applied sciences within the past two years and have no other teacher training.</p> <p>The results unequivocally indicate the importance of interaction and interaction skills in the work of a vocal teacher. According to the interviewees, interaction and teacher's interaction skills are a prerequisite for successful vocal studies. The interviewees also highlighted the importance of developing interaction skills.</p> <p>My project contributes to the development of my own profession by increasing awareness of the importance of interaction skills and provides future vocal pedagogy students with tools to develop interaction skills. I also created learning material for vocal pedagogy students. The material introduces interaction as a profession and the diversity of interaction in vocal tuition. The purpose of my research and development project was to refine and specify the concept of interaction skills so that it would be more a comprehensible part of the job description of a vocal teacher. To put it simply, we need to understand the nature of interaction and its significance in tuition.</p> <p>During my project, I noticed there is a growing interest in interaction skills and their development in the field of education. In the future, the results of my project can be applied, for example, in the pedagogy of other music styles and instruments.</p>	
Keywords	Interaction, interaction skills, vocal tuition

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Opettajuus	3
2.1	Laulupedagogin ammatillinen polku	4
2.2	Vuorovaikutus ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmassa	7
3	Vuorovaikutus ja vuorovaikutustaidot	9
4	Kehittämistyön tutkimusasetelma ja haastatteluaineiston keräys	22
4.1	Tutkimuskysymykset	22
4.2	Teemahaastattelu kehittämistyön aineistonkeruumenetelmänä	23
4.3	Kehittämistyön eettisyys	26
5	Tulokset	26
5.1	Vuorovaikutustaidot laulunopetuksessa	26
5.1.1	Ymmärrys ja empatiakyky laulunopetuksessa	27
5.1.2	Herkkyys ja sosiaalinen havaitseminen laulunopetuksessa	28
5.1.3	Kuuntelutaito laulunopetuksessa	29
5.1.4	Viestimisen taidot laulunopetuksessa	30
5.1.5	Keskustelutaidot – dialogisuus laulunopetuksessa	31
5.1.6	Arvoristiriidat ja neuvottelutaidot laulunopetuksessa	32
5.1.7	Tiimityötaidot laulunopetuksessa	33
5.2	Vuorovaikutuksen ja vuorovaikutustaitojen merkitys laulunopettajan työssä	34
5.3	Vuorovaikutustaitojen opettaminen laulupedagogiopinnoissa	35
5.4	Vuorovaikutus laulunopettajan työssä -materiaalipaketti	39
6	Pohdinta	40
	Lähteet	43
	Liitteet	
	Liite 1. Haastattelurunko	
	Liite 2. Suostumus- ja informaatiopaperit	
	Liite 3. Vuorovaikutus laulunopettajan työssä -materiaali (arviointikäyttöön)	

1 Johdanto

Olen kuullut sanottavan opettajuudesta puhuttaessa, että vuorovaikutustaidot ovat sisäänrakennettuja ja 'ihmisen luontaisia ominaisuuksia'. Onko näin, ja mitä vuorovaikutustaidot sitten tarkalleen ottaen edes ovat? Itse ajattelen, että vuorovaikutustaidot eivät ole sisäänrakennettuja ominaisuuksia vaan taitoja, joita jokainen voi ja joita jokaisen tulisi kehittää koko elämänsä ajan. Vuorovaikutustaitoja kehittäessä ja omien vahvuuksien tiedostamisessa opettajana termin syvällinen ymmärtäminen on välttämätöntä. Ajattelen vuorovaikutuksen osa-alueiden tiedostamisen olevan avain niiden kehittämisen polulla. Kokeneemman opettajan vuorovaikutustaidot ovat kehittyneet jo pidemmällä aikavälillä, jolloin vuorovaikutuksen eri osa-alueiden havaitseminen ja hallitseminen on helpompaa. Mutta entä nuorempien ja vastavalmistuneiden opettajien käsitys vuorovaikutuksesta? Miksi vuorovaikutustaitojen kehittämistä ei voisi aloittaa tietoisesti jo uransa alussa?

Vuorovaikutus ammattina on maailman vaativin työ.
(Kiesiläinen 2004)

Allekirjoitan Liisa Kiesiläisen toteamuksen, mutta ajattelen vuorovaikutuksen ammattina olevan myös samalla todella antoisa työmatka, jonka opiskelu ei lopu koskaan. Mielenkiintoni vuorovaikutustaitojen moninaisuuteen on syntynyt erityisesti työelämässä kohdatessani laulun ja musiikin opettajana oppijoita sekä opetuslalla työskenteleviä kollegoita. Jokainen kohtaaminen ja vuorovaikutustilanne on ollut itselle opettavainen. Reijo Kauppilan (2005) näkökulma siitä, että vuorovaikutus on opettanut varmasti jokaista ihmistä, mutta harvoille vuorovaikutusta on opetettu tietoisesti ja tavoitteisesti, on syy sille, miksi minäkin olen kiinnostunut tutkimaan vuorovaikutustaitoja opetuksen kontekstissa ja oman koulutustaustani vuoksi nimenomaan laulunopettajan työssä.

Vuorovaikutustaidot ovat mielestäni edellytys onnistuneelle oppimistilanteelle. Vuorovaikutus luo pohjan luottamukselle sekä turvalliselle ympäristölle opiskella laulua. Lauluinstrumentin kanssa työskennellessä laulunopettajan tulee huomioida, että harjoituskohteena on jokaisen yksilön uniikki ääni, josta johtuen oppimistilanne voi olla erityisen herkkä oppilaalle.

Tarkastelen tässä kehittämistyössäni vuorovaikutusta sen kirjallisuuden ja valitsemieni tarkennettujen termien avulla sekä yleisesti että laulunopettajan työn yhteydessä. Työn

alussa käsittelen opettajuutta ja pedagogin polkua sekä oppimisen omakohtaisuutta huomioiden laulunopettajan työn moninaisuuden.

Tämän päivän työelämän haasteet erityisesti kasvatuksen ja koulutuksen alalla tuovat vuorovaikutustaitojen hallitsemisen vahvasti esille. Olen kiinnittänyt sekä musiikin- että laulunopettajan työssäni erityistä huomiota vuorovaikutussuhteen merkitykseen oppilaiden kanssa toimiessa. Tutkiessani kirjallisuutta vuorovaikutuksesta havaitsin vuorovaikutus -sanan olevan hyvin monimuotoinen, jonka vuoksi poimin kirjallisuudesta seitsemän täsmennettyä termiä tarkentamaan vuorovaikutusta tämän tutkimuksen yhteydessä.

Psykologi Liisa Kiesiläisen (2004, 19) mielestä vuorovaikutustaitojen näkeminen ammattitaitona opettajan ja kasvattajan työssä on melko uusi asia. Ammattikorkeakouluissa musiikkipedagogin opintoihin hakeutuessa opiskelijat testataan soveltuvuuskokeilla. Soveltuvuus ei kuitenkaan tarkoita suoraan ammattitaitoa vaan on edellytys ammattitaidon omaksumiselle (Kiesiläinen 2004, 19). Tämä tarkoittaa sitä, että musiikkipedagogikoulutuksen aloittavilla opiskelijoilla on jo tietyt edellytykset vuorovaikutustaidoille ja niiden harjoittelulle. Se, miten opiskelijan oma näkemys vuorovaikutustaidoistaan rakentuu opintojen myötä, kiinnostaa minua.

Tässä kehittämistyössäni tarkastelen pop- ja jazzlaulopedagogien käsityksiä vuorovaikutustaidoista. Haastateltavaksi valitsin kuusi ammattikorkeakoulusta valmistunutta pop- ja jazzlaulunopettajaa, jotka ovat valmistuneet kahden viime vuoden aikana ammattiinsa eikä heillä ole muuta opettajakoulutusta. Valitsin yhden haastateltavan henkilön kaikista Suomen ammattikorkeakouluista, jotka tarjoavat pop- ja jazzlaulopedagogin koulutusta. Haluan selvittää, miten haastateltavani kokevat vuorovaikutustaitonsa ammattiin valmistumisen jälkeen.

Laadin kehittämistyöni yhteydessä laulunopettajaksi opiskeleville oppimateriaalin, joka käsittelee vuorovaikutusta ammattina ja termin moninaisuutta laulunopettajan työkentällä. Kehittämistyöni tarkoituksena on tarkentaa ja eritellä vuorovaikutustaidot -käsitettä ymmärrettävämmäksi laulunopettajan työnkuvassa - mitä vuorovaikutus on sekä miten se on osana oman opettajuuden muotoutumista. Materiaalin jokaisen kappaleen lopussa on *kysymysboksi*, jonka kysymykset johdattelevat pohtimaan kutakin aihealuetta. Tämä

antaa lukijalle mahdollisuuden tarkastella sen hetkisiä ajatuksiaan asian äärellä. Ihanne-tilanne olisi, että vastauksia kysymyksiin pääsee jakamaan kollegiossa oman pohdintansa jälkeen.

Olen laatinut tämän kehittämistyöhön liittyvän materiaalin ennen kaikkea omista kokemuksistani, havainnoista ja tilanteista, joita olen itse kohdannut vuorovaikutuksen ammattilaisena laulun- ja musiikinopettajan työssäni vuosien aikana. Hyödynnän materiaalissa myös laajaa kirjallisuuskatsausta vuorovaikutuksesta selvittääkseni termin moninaisuutta. Lisäksi hyödynnän materiaalissani keräämääni vastavalmistuneiden laulunopettajien haastatteluaineistoa, jossa selvitin vuorovaikutuksen merkitystä laulunopetustilanteessa sekä sitä, miten aihetta heidän ammattiopinnoissaan käsiteltiin. Haastatteluiden myötä vahvistui myös tarve tällaiselle materiaalille.

2 Opettajuus

Ajattelen, että oman opettajuuden matka on elinikäinen ja sillä matkalla vastaan tulee monta opettajuutta muovaavaa asiaa. Jokaisella on myös oma henkilöhistoriansa ja persoonansa, joiden pohjalta hän rakentaa opettajuuttaan. Lisäksi jokaisella meistä on malleja omista aikaisemmista opettajista. Opettaja ja laulopedagogi ovat myös virallisia ammattinimikkeitä, joita käytettäessä voidaan olettaa toimijalta muodollista kelpoisuutta. Opetusalan Ammattijärjestön OAJ:n (2021) mukaan opettajaksi opiskellaan opettajan koulutuksessa joko yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa. Laulopedagogiopinnoissa opettajan pedagogiset opinnot opiskellaan ammatillisessa opettajakorkeakoulussa. Opettajien kelpoisuuksista on säädetty, jotta korkea osaaminen voidaan turvata. (OAJ 2021.) Muodollisen kelpoisuuden saavuttaakseen toimija puolestaan on opiskellut aihetta ja oman alansa tietojen ja taitojen hallintaa.

Jokaisen pedagogin teon ja ratkaisun takana on arvoja ja ajattelua. Jotta ymmärrettäisiin opettajan työtä ja ammatillista kasvua, tulisi pureutua juuri opettajan ajatteluun. -- on olennaista pohtia opettajan tekemien pedagogisten ratkaisujen ja toimintatapojen lisäksi niiden taustalla olevia syitä, ristiriitoja ja perusteita. Ne kertovat opettajan ajattelusta. (Cantell 2011, 6.)

Seuraavaksi käsittelemme laulopedagogin ammatillista polkua sekä sitä, miten vuorovaikutus näkyy ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmissa.

2.1 Laulopedagogin ammatillinen polku

Ihmisen oma tausta vaikuttaa yksilön tapaan hahmottaa ympäristöään ja maailmaa sekä käsittelemään toisilta ihmisiltä saatua valmista tietoa (Laine 2009, 111). Laulopedagogiksi hakeutuessaan henkilö saattaa tunnistaa itsessään pienen 'laulunörtin', koska laulunstrumentin moninaisuus kiinnostaa ja sitä haluaa tutkia lisää. Monella laulunopettajaopiskelijalla on takanaan pitkä harrastuneisuus oman instrumenttinsa parissa tai laulaminen on saattanut muodostua jo ammatiksi. Laulunopettajaopiskelijalla saattaa olla opettamisesta sellaista kokemusta, joka on kirvoittanut opiskelemaan asiaa lisää tai hänellä voi olla malli hyvästä opettajasta, joka on inspiroinut alan pariin. Joskus tilanne on päinvastainen ja henkilöllä onkin kokemus opettajasta, jollainen ei itse ainakaan haluaisi olla.

Jokaisella oppimistilanteeseen tulevalla ihmisellä on elämänhistoria – ja hänen taustansa vaikuttaa oppimiseen. Kokonaisvaltainen oppimisen ymmärtäminen edellyttää, että oppija asetetaan elämänsä kokonaiskehyyksiin. Sen avulla löydämme erilaisia oppimisen reittejä ja muotoja. (Laine 2009, 111.)

Ihmisen persoona on jatkuvasti rakentuva psyykkinen järjestelmä. Persoonalla tarkoitetaan ihmisen ainutlaatuisuutta ja yksilöllisyyttä verrattuna muihin. (Kiesiläinen 2004, 21–23.) Miten persoona sitten näkyy laulunopettajan työssä, kun se on myös osa ammatillisuutta? Liisa Kiesiläinen (2004) on pohtinut persoonan osuutta ammattilaisen roolissa kasvatus- ja ihmissuhdetyössä.

Persoonallisuus työkaluna onkin jo vaikeampi määritellä. Sitä voidaan käyttää positiivisessa mielessä ilmaisemaan, että ihmissuhdetyötä voi tehdä monella eri tavalla hyvin. – Kysymykseen, saako ammatti-ihmisen persoonaa arvioida, vastataan yleensä yksimielisesti, että ei saa. Kun kysytään, tekeekö kasvattaja työtä omalla persoonallaan, vastataan kyllä. Siihen, miten työhön liittyvät asiat irrotetaan persoonasta, joka työn tekee, ei enää löydy vastauksia. (Kiesiläinen 2004, 22.)

Ihmisen persoona sisältää ihmisen tavan reagoida ympärillä tapahtuviin asioihin. Jokainen ihminen reagoi eri tavoin eri asioihin. Jokaisessa työssä ammattilainen toteuttaa työtään joidenkin määrättyjen tavoitteiden mukaan ja joiden toteutumiseen hän pyrkii. (Kiesiläinen 2004, 23). Ajattelen olevan hyvä asia, jos opettaja ymmärtää sen hetkisen työnsä tavoitteet, koska silloin jokainen opettaja löytää omat hyvät tapansa toimia suhteessa tavoitteisiin. Toisaalta, jos opettaja toimii vastoin oman työnsä tavoitteita oman

persoonansa mukaisesti, on ammattilaisena pystyttävä arvioimaan omaa tapaa toimia ja muutettava se vastaamaan työn vaatimuksia (Kiesiläinen 2004, 23).

Kukaan ulkopuolinen kun ei voi myöskään sanoa, mikä olisi juuri minun persoonaani parhaiten sopiva ammatillinen tapa toimia. Minun on löydettävä se itse. (Kiesiläinen 2004, 23.)

Omaehtoaisuudella kirjallisuudessa tarkoitetaan itsensä näköiseksi opettajaksi kasvamista, jota koulutuksen tulisi tukea ja johon tulisi myös kannustaa. Toki muodollisen pätevyyden voi saada helpommallakin (Laine 2009, 44).

Itsensä näköiseksi opettajaksi kasvaminen tarkoittaa sitä, että ei ole olemassa yhtä tai kahta oikean opettamisen mallia, jotka voitaisiin yleisenä tietona ja taitona omaksua. Paras tulos saavutetaan silloin, kun jokainen opiskelija löytää itselleen opettajana sopivat työtavat, jotka eivät ole ristiriidassa hänen persoonansa, arvojensa ja maailmankuvansa kanssa. (Laine 2009, 44.)

Omaehtoaisuudella tarkoitetaan kaikkea sitä ajattelua ja asennoitumista, minkä kokee itselleen tutuksi (Laine 2009, 43–44). Omaehtoaisuudella oppimisessa ja oppimisen prosessissa tarkoitetaan opittavan asian omaehtoista käsittelyä niin, että se koetaan merkityksellisenä. Koulutuksen tarkoituksena on myös, että käsiteltävät toimintamallit ja tiedot eivät jää ulkoehdoiksi, vaan opiskelija näkee yhteyden omaan kokemushistoriaansa ja toimintatapoihinsa. (Laine 2009, 44.)

Jokaisessa työssä ammattilainen toteuttaa työtään joidenkin sovittujen tavoitteiden mukaisesti. Ammatillisuus pitää sisällään myös vastuun siitä, että työtä tehdessä ammattilainen osaa toimia tarkoituksenmukaisesti sovittujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Ammattikoulutuksen tehtävänä on antaa eväitä ja työkaluja näiden tavoitteiden ymmärtämiseen ja saavuttamiseen.

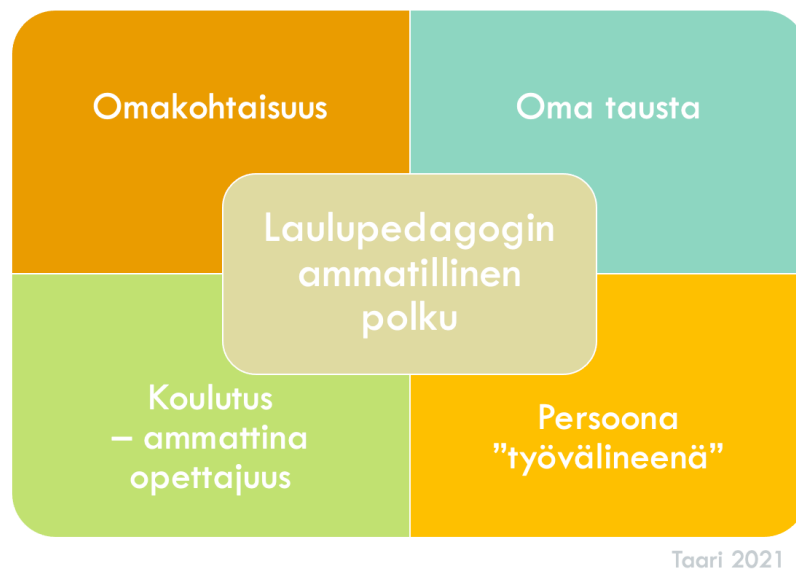
Roivainen (2004, 132–133) toteaa, että lauluopettajan on kyettävä havaitsemaan jokaisen oppijan yksilöllisyys ja muistuttaa, että jokaisella oppijalla on oikeus opiskella laulua niissä olosuhteissa, jotka oppijalla itsellään sillä hetkellä on. Laulunopetuksessa tavoitteet voivat olla hyvin erilaisia, koska jokainen oppija on erilainen. Osa tavoitteista voi lisäksi olla pitkän aikavälin tavoitteita, jolloin tavoitteiden saavuttamista ei pystytä arvioimaan lyhyellä aikavälillä. Oppilaitoksen tavoitteet määrittävät myös lauluopintojen tavoitteita, esimerkiksi opiskellaanko jonkin tietyn opetussuunnitelman mukaan vai onko kyse

yksityisistä laulutunneista, jonka sisällön laulutunneille tulija itse määrittää yhdessä opettajansa kanssa.

Laulupedagogiikan korkeakoulutasoisen koulutuksen saaneet ovat opiskelleet aineopintojen hallitsemisen lisäksi pedagogiikan opiskelua. Samalla opiskelijan on suoritettava myös yleisen opettajan kelpoisuuden tuottavat opinnot. Laulunopettajan työhön kuuluu luonnollisesti lauluinstrumentin hallinta, mutta yhtä tärkeänä osana siihen kuuluu erilaisten pedagogisten menetelmien ja työtapojen omaksuminen. Kiesiläinen (2004) toteaa, että kasvatustyötä tekevien ammattitaitoon kuuluu erilaisten prosessien tunteminen työsään.

Tällainen prosessintuntemus ihmissuhdetyössä on erittäin vaativaa ammattitaitoa ja edellyttää perussoveltuvuuden lisäksi vankkaa koulutusta erityisesti **vuorovaikutuksen eri alueilla** (Kiesiläinen 2004, 27).

Kirjallisuuden mukaan oma tausta, persoona, koulutus sekä omakohtaisuus vaikuttavat opettajuuden muotoutumisen prosessiin ja muodostavat yhdessä laulupedagogin ammatillisen polun. Seuraavalla kuviolla havainnollistan laulupedagogin ammatilliseen polkuun liittyviä eri osa-alueita.

Kuvio 1. Laulupedagogin ammatillisen polun osa-alueet (Taari 2021).

2.2 Vuorovaikutus ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmassa

Kuten edellisessä kappaleessa esittelin, vuorovaikutuksen ajatellaan olevan tietyissä ammateissa, kuten kasvattajan ja opettajan työssä, tärkeä osa-alue. Kiesiläisen (2004) mukaan opettajakoulutuksen ammatillisissa opinnoissa opitaan tiedollisia ja taidollisia asioita, mutta vuorovaikutustaitojen opettelu ei juurikaan kuulu opetuksen painopistealueisiin (Kiesiläinen 2004, 19). Tästä syystä tutkin vuorovaikutustaitojen näkökulmasta sellaisten suomalaisten ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmia, jotka tarjoavat musiikkipedagogin koulutusta populaarimusiikin ja jazzin opetussisällöissä. Uusimmat opetussuunnitelmat ovat astuneet voimaan vuonna 2020 ja haastateltavani eivät ole välttämättä suorittaneet opintojaan näiden opetussuunnitelmien mukaan. Edellisten opetussuunnitelmien voidaan olettaa kuitenkin olevan sisällöltään saman suuntaisia uusimpien kanssa. Seuraavaksi esittelen eri opetussuunnitelmien osaamistavoitteiden mukaiset laulupedagogilta vaaditut vuorovaikutustaitoihin liittyvät osaamisalueet.

Metropolia ammattikorkeakoulun opetussuunnitelman (2021) osaamistavoitteissa todetaan, että valmistuessaan opiskelija on ammattilainen *pedagogisessa vuorovaikutuksessa, pedagogisen vuorovaikutuksen asiantuntija* ja hallitsee *ammattillisen vuorovaikutuksen työyhteisöissä*.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun opetussuunnitelman (2021) osaamistavoitteista selviää, että valmistuessaan opiskelija omaa *vahvan pedagogisen osaamisen* ja opintojen aikana on hankittu muun muassa *vuorovaikutusosaamista*, joka luo valmiuksia toimia luovilla sekä niitä sivuavilla aloilla.

Oulun ammattikorkeakoulun opetussuunnitelman (2021) osaamistavoitteet kertovat, että valmistuessaan opiskelija *toimii tietoisesti pedagogisessa vuorovaikutustilanteessa*, huolehtii hyvästä oppimisilmapiiristä sekä osaa *soveltaa dialogisen vuorovaikutuksen periaatteita opetus- ja ohjaustyössään*. Lisäksi opinnoissa opiskelijan on tullut kehittää *pedagogista osaamistaan opettajan työn erilaisissa vuorovaikutustilanteissa*.

Centria ammattikorkeakoulun opetussuunnitelman (2021) osaamistavoitteista selviää, että valmistuessaan opiskelijalla *on perusteltu ja tietoinen käsitys opettajan ammatista ja ammatti-identiteetistä* ja opiskelija ymmärtää *opettajan ammattiin liittyvän vuorovaikutuksellisen kanssakäymisen*.

Savonia-ammattikorkeakoulun opetussuunnitelman (2021) osaamistavoitteet toteavat, että valmistuessaan opiskelija *on kehittänyt vuorovaikutustaitojaan* muun muassa yhteismusisoinnilla workshopeissa sekä *tiedostaa työhönsä sisältyvien tilanteiden ja lähestymistapojen moninaisuuden*.

Karelia-ammattikorkeakoulusta ei löytynyt ajantasaista opetussuunnitelmaa, koska musiikkialan pedagogikoulutusta ei ole enää tarjolla. Karelia-ammattikorkeakoulun internet-sivujen arkistosta löytyi vanhat opetussuunnitelmat (2015–2016), mutta niiden sisällöt eivät olleet näkyvissä.

Eri opetussuunnitelmien osaamistavoitteita tarkastellessa niistä nousevat vuorovaikutukseen ja vuorovaikutustaitoihin liittyvät termit ovat:

- *pedagoginen vuorovaikutus*
- *ammattillinen vuorovaikutus työyhteisöissä*
- *vuorovaikutusosaaja*
- *vuorovaikutuksellinen kanssakäyminen*
- *vuorovaikutustaitojen kehittämisen osaaminen*

Opetussuunnitelmat antavat ymmärtää, että laulun aineentuntemuksen lisäksi laulunopettajan osaamisen pitää olla vahvaa myös vuorovaikutusosaamisessa. Opetussuunnitelmat sisältävät valtavan määrän pedagogiikkaan, vuorovaikutukseen ja vuorovaikutustaitoihin liittyvää terminologiaa, joita opiskelijan ja sittemmin ammattilaisen pitäisi ymmärtää, hallita ja hahmottaa omassa työkuvassaan. Miten näiden kaikkien osa-alueiden opettaminen näkyy käytännössä laulunopettajan opinnoissa? Ymmärtävätkö opiskelijat, mitä osaamistavoitteet pitävät sisällään erityisesti vuorovaikutuksesta ja vuorovaikutustaidoista puhuttaessa?

3 Vuorovaikutus ja vuorovaikutustaidot

Kirjoittamalla internetin hakukoneeseen sanan *vuorovaikutus* saa valtavasti hakutuloksia sekä monia määritelmiä. Vuorovaikutus -termillä ilmennetään muun muassa ihmissuhdetaitoja, fysikaalisia ilmiöitä, yhteiskuntatieteellisiä ilmiöitä, biologisia ilmiöitä, opettajuuteen ja kasvatukseen liittyviä ilmiöitä ja taitoja, vuorovaikutusta bisneksessä, kommunikointia, sosiaalisia taitoja, sanatonta ja sanallista vuorovaikuttamista ja jokapäiväistä toimintaa ihmisten kanssa – lista on loputon. Olen tässä työssä rajannut vuorovaikutuksen käsittävän ihmissuhde- ja opetustyössä tapahtuvan vuorovaikutuksen ja siihen liittyvät vuorovaikutustaidot.

Tässä työssä käytän Kauppilan (2005) määritelmää vuorovaikutuksesta ihmisten välisenä toimintana eri ympäristöissä. Kauppilan mukaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ärsykkeet kasvattavat ja kehittävät meistä ihmisyhteisön jäseniä. Hän mainitsee keskeisiksi vuorovaikutustaidoiksi muun muassa keskustelutaidot, neuvottelutaidot, esiintymistaidon, yhteistyö- ja yhteistoimintataidot, viestintätaidot, ryhmä- ja tiimityötaidot sekä empatiataidon. (Kauppila 2005, 19, 24.)

Opetustyössä vuorovaikutuksella pyritään saavuttamaan yhteisesti sovitut tavoitteet. Tavoitteisiin pääsemisessä tarvitaan vuorovaikutuksen toimivuutta ja tehokkuutta, jonka edellytyksenä on molemminpuolisuus ja aktiivisuus (Kauppila 2005, 79.) Vuorovaikutus oppimistilanteessa on merkityksellistä, koska siihen sisältyy opettajan ja oppijan keskinäistä kohtaamista (Jordan-Kilkki, Kauppinen & Korolainen-Viitasalo 2013, 9). Laura Huhtinen-Hildén on tutkinut vuorovaikutusta erityisesti musiikin oppimisen kannalta. Hänen näkemyksensä musiikin oppimisen tilanteesta ihmistä syvältä koskettavana ulottuvuutena luo opettajan ja oppijan väliselle kohtaamiselle ja vuorovaikutukselle arvoa (Huhtinen-Hildén 2012, 159).

Vuorovaikutustaidoissa voi aina kehittyä. Kunnioitus sekä arvostus itseä ja toista kohtaan ovat toimivan vuorovaikutuksen perusta. Vuorovaikutuksen tavoitteena on saavuttaa ymmärrys vuorovaikutustilanteen osapuolten edustamista lähtökohdista. Asenteella vastapuolta ja itseään kohtaan on merkittävä rooli lähtökohtien ymmärtämisessä. (Talvio & Klemola 2017, 6–7.)

Vaikka vuorovaikutustaitojen tärkeyttä yhteiskunnassamme nyt korostetaan, liian usein epäselväksi kuitenkin jää mitä vuorovaikutuksella tarkoitetaan, mitä ovat vuorovaikutustaidot ja miten niitä voi oppia (Talvio & Klemola 2017, 4).

Yleistä käsitystä käytännön työn vuorovaikutustaitojen kehittäjänä pidetään tutkimusten mukaan harhaluulona. Vuorovaikutustaitojen hallitsemisella ja opettajan kokemuksella työelämästä ei ole yhteyttä toisiinsa. (Talvio, 2014; Talvio, Berg, Ketonen, Komulainen, & Lonka, 2015; Talvio, Berg, Litmanen, & Lonka, 2016.) Kirjallisuuden mukaan vastavalmistuneella voivat olla yhtä hyvät vuorovaikutustaidot kuin pitkän uran tehneellä opettajalla. Tällaista harhaluuloa vuorovaikutustaitojen hallinnan ja työkokemuksen yhteydestä pidetään haitallisena, koska silloin kuvitellaan työelämän opettavan tarpeelliset vuorovaikutustaidot sen sijaan että niitä opiskeltaisiin jo ennen työelämään siirtymistä. (Talvio & Klemola 2017, 7; Elliott, Stemler, Sternberg, Grigorenko, & Hoffman, 2011.)

Talvio & Klemola (2017) pohtivat tutkimuksessaan vuorovaikutustaitojen ja työelämäkokemuksen yhteydestä, että vastavalmistunut opiskelija saattaa omissa opetustilanteissaan kamppailla vielä opetussisältöjen kanssa, kun kokeneella opettajalla on enemmän aikaa ja huomiota oppijan kanssa olemiseen. Tämä ei kuitenkaan tarkoita suoraan vuorovaikutustaitojen karttumista kokeneella opettajalla. Monella meistä on kokemusta tilanteista, jossa kokenutkin opettaja voi käyttäytyä syyttävällä, tuomitsevalla tai nolaavalla tavalla oppijaa kohtaan. (Talvio & Klemola 2017, 7.)

Jos hyvän opettajan kysymystä pohtii kasvun näkökulmasta, lähtökohdaksi voi ottaa ajatuksen: *hyvä opettaja on kokenut ihminen* (Stenberg 2011, 49).

Stenberg (2011) pohtii kokemuksen tuomaa osaamista ja esittelee Hans Gadamerin (1995) jaon aitojen ja triviaalien kokemusten näkökulmasta. Triviaaleista kokemuksista puhuttaessa ihmisen ei ole tarvetta oppia mitään uutta eikä uusia kysymyksiä herää, koska kaikki tapahtuu niin kuin on olettanut ja ajatellut. Triviaalit kokemukset siis vahvistavat ihmisen ennakkokäsityksiä- ja luuloja. (Stenberg 2011, 49.)

Aitoja kokemuksia ovat sellaiset, jotka vaativat ihmisen siirtymisen pois omista ennakkokäsityksistä, jotka eivät enää palvele kyseisessä tilanteessa. Näiden aitojen kokemusten kautta ihminen voi tulla tietoiseksi siitä, että hänellä on mahdollisuus uuden oppimiseen. Uuden opitun avulla hän voi puolestaan laajentaa omaa viitekehystään, jonka avulla hän tulkitsee kokemuksiaan sekä luo kokemuksille merkityksen. (Stenberg 2011, 50.)

Stenbergin mukaan 'olla kokenut' tarkoittaa siis reflektiivisenä oppijana olemista sekä avoimuutta uusille asioille (Stenberg 2011,50). Reflektiivinen oppiminen on sisäistä tarkastelua, jonka on laukaissut jokin kokemus. Kokemus selkeyttää ihmistä itseä koskevia merkityksiä, jonka reflektio tuottaa kokemuksellista osaamista. (Brookfield 1987, 14.)

Kirjallisuuden mukaan vuorovaikutustaitojen kehittäminen ja hallinta on edellytys sille, että pystymme toimimaan tavoitteiden mukaisesti erilaisissa tilanteissa oppijan kanssa ja kykenemme käyttämään muita opiskelujen aikana saamiamme työkaluja oppijoiden hyödyksi täysipainoisesti. Seuraavissa luvuissa avaan valitsemiani vuorovaikutustaitoja kuvaavia teemoja tarkemmin.

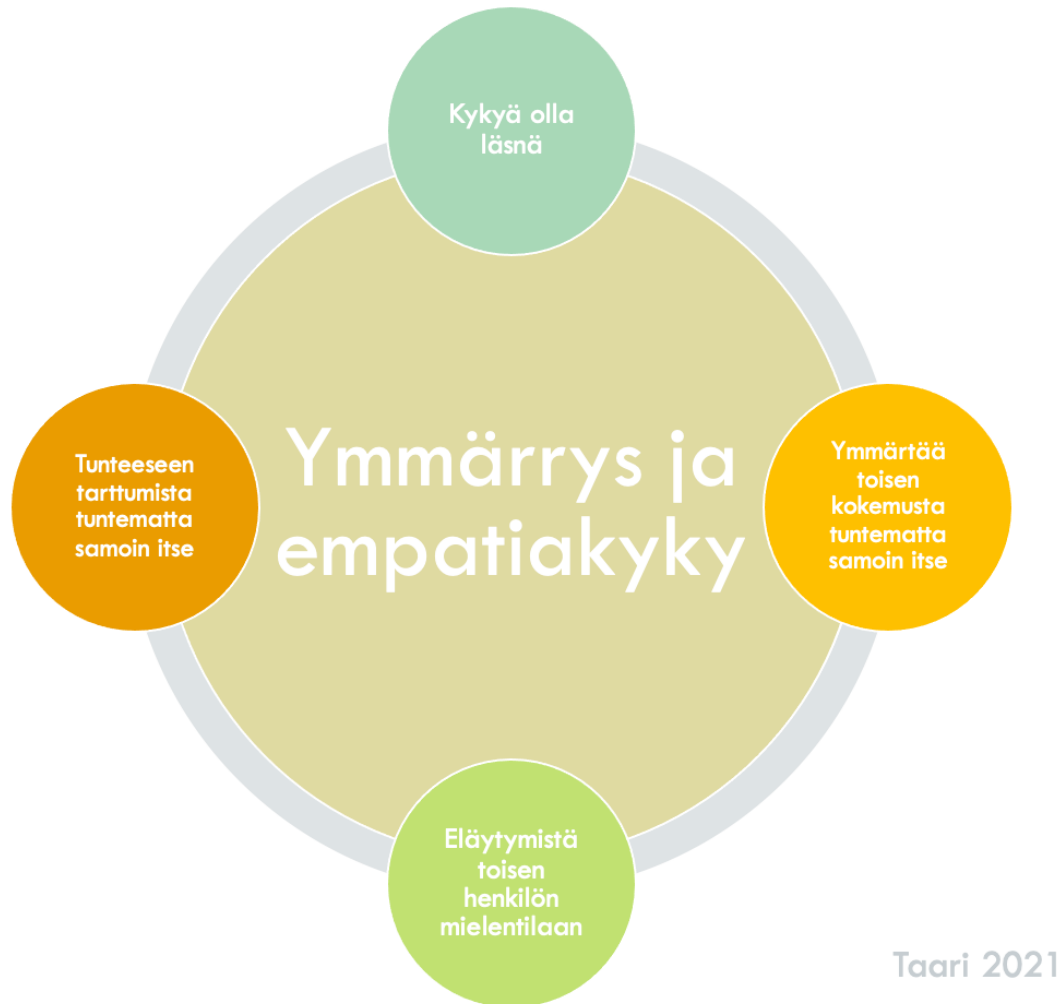
Selvittääkseni tätä työtä varten mitä vuorovaikutustaidot ovat, valitsin vuorovaikutukseen liittyvästä kirjallisuudesta omasta mielestäni selkeimmät ja toistuvimmat teemat, jotka esitän seuraavassa kuviossa.

Kuvio 2. Vuorovaikutustaitoja kuvaavat teemat (Taari 2021).

Ymmärrys ja empatiakyky

Tässä kehittämistyössä määrittelen ymmärrys- ja empatiataidot kyvyiksi olla läsnä, kohdata ja ymmärtää toisen kokemusta.

Kuvio 3. Ymmärrys ja empatiakyky (Taari 2021).

Empatiakyky on eläytymistä toisen henkilön mielentilaan eli tunteeseen tarttumista (Jalovaara 2006, 27; Kauppila 2005, 186). Empatiaan liittyvät tunteet ovat kyky asettua toisen ihmisen asemaan, omakohtainen toisesta huolestuminen, ymmärtämys ja myötäeläminen. Näihin liittyy toisen emotionaalisen tilan havaitseminen. (Laine 2005, 118.)

Herkkyys ja sosiaalinen havaitseminen

Määrittelen tässä työssä herkkyyden ja sosiaalisen havaitsemisen olevan sitä, että opettaja havaitsee ja tulkitsee toista ihmistä erilaisten sanallisten ja sanattomien tilannevihteiden, kuten kehon kielen, ilmeiden, eleiden, äänenpainojen tai puheen avulla. Se, mihin kiinnitetään eniten huomiota, liittyy jokaisen omiin aikaisempiin kokemuksiin.

Kuvio 4. Herkkyys ja sosiaalinen havaitseminen (Taari 2021).

Herkkyys on sosiaalista sensitiivisyyttä havaita toisen tunteita ja asettautumista toisen tunneaaltopituudelle. Herkkyys on vahvasti yhteydessä empatiaan, sillä se toimii empatian tunnekomponenttina. (Kauppila 2005, 186.) Sosiaalista taitoa on havaita toisten tilanne tai asema sosiaalisessa kentässä. Sosiaaliseen havaitsemiseen liittyy vastakkaisen osapuolen pyrkimysten ja aikomusten arviointi. (Kauppila 2005, 23, 40.)

Kuuntelutaidot

Tässä työssä määrittelen kuuntelutaidon olevan kuullun asian aktiivista tulkintaa, erittelyä ja arviointia hetkessä.

Kuvio 5. Kuuntelemisen tehtävät – kuuntelutaidot (mukaillen Kauppila 2005).

Kuuntelu on edellytys sille, että pystyy ilmaisemaan verbaalisesti asioita. Kuuntelemisen tuloksena on mahdollista saada uusia näkökulmia ja antaa tilaa toisen ihmisen esitykselle. Kuuntelutaitoa on myös aktiivinen osallistuminen ja eläytyminen toisen viestintään ja tilanteeseen. Kuuntelijan roolissa huomio kiinnitetään tarkkaavaisesti katsellen ja kuunnellen viestijään sekä otetaan vastaan myös sanaton viestintä, kuten hengitys ja kehon viestit. Lisäksi on hyvä kuunnella viestijän äänen ominaisuuksia, kuten äänensävyä, painotuksia ja korkeutta. (Kauppila 2005, 182–183.)

Aktiivisen kuuntelun taitaja toistaa puhujalle pähkinänkuoressa olennaiset asiat ja tunteet, jolloin puhuja saa kiinni siitä, millainen lähetetty viesti kuuntelijan korvalle oli. Tämä koko prosessi auttaa kuuntelijaa pääsemään paremmin perille asiasta, jota puhuja haluaa viestiä, mutta aktiivisen kuuntelun prosessista on hyötyä myös puhujalle, sillä se selventää asioita hänellekin. (Talvio & Klemola 2017, 67.)

Kuuntelun taitoa pidetään erityisen tärkeänä tulevaisuuden maailmassa, jossa ollaan kanssakäymisissä myös aivan toisesta kulttuurista tulevien ihmisten kanssa. Kuuntelun ja kulttuurinlukutaidon avulla ihminen tulee tietoiseksi sosiaalisesta ympäristöstään, sillä kuuntelun taitoa arvostetaan kaikkialla maailmassa, vaikka viestien ilmaisutavoissa eri kulttuureissa on eroja. (Talvio & Klemola 2017, 71–72.)

Kuuntelutaito on siis luonteva osa myös muita vuorovaikutuksen osa-alueita, kuten ymmärrystä ja empatiakykyä, sosiaalista havaitsemista, keskustelutaitoja, viestimisen taitoja, neuvottelutaitoja sekä yhteistyötaitoja.

Viestimisen taidot – itsensä ilmaiseminen muille ihmisille

Määrittelen tässä työssä viestimisen taitojen olevan sitä, miten osaa ilmaista itseä tai asiaa niin, että toinen ihminen ymmärtää.

Kuvio 6. Viestimisen taidot (Taari 2021).

Viestimisen taitoihin liittyy verbaalisen viestinnän lisäksi nonverbaalista eli sanatonta kommunikaatiota (Laine 2005, 83). Ihmisten välisessä kanssakäymisessä verbaalinen kommunikointi muodostaa viestinnän ytimen, josta puolestaan muodostetaan omat käsitykset tulkintojen ja aiempien käsitysten pohjalta (Laine 2005, 82–83).

Selkeä kommunikointi jättää hyvin vähän tulkinnan varaa kuulijalle (Laine 2005, 83).

Viestimisen taitoon kuuluu myös vakuuttavuus, joka tehostaa vuorovaikutusta. Vakuuttava viestintä edistää asioita tavoitteiden suuntaisesti (Kauppila 2005, 80).

Keskustelutaidot – dialogisuus

Tässä työssä määrittelen keskustelutaitojen ja dialogisuuden olevan sitä, että keskustelukumppanit ymmärtävät dialogin sisältöä osallistumalla siihen tasapuolisesti. Jos keskustelijat *osallistuvat*, *kuuntelevat* ja *havainnoivat* keskustelun kulkua, on sen jatkaminen luontevaa molemmiin puolin.

Kuvio 7. Keskustelutaidot – dialogisuus (Taari 2021).

Elämän eri osa-alueilla tarvitaan kykyä käydä keskustelua. Keskustelutaitoihin kuuluvat esimerkiksi tervehtiminen ja kuulumisten vaihtaminen eli tavat, jotka ihmiset tyypillisesti omaksuvat jo nuorina. Ihmisten välisissä keskusteluissa jaetaan ja kehitetään yhteisiä näkemyksiä ja ajatuksia, joiden lopputulemaksi tavoitellaan yhteisymmärrystä. Tästä syystä keskustelu on tärkeä osa ihmisen tunnekokemuksia. (Kauppila 2005, 179.)

Keskustelu on sosiaalisen vuorovaikutuksen perusmuoto, jossa kieltä käytetään järjestelmällisesti, luovasti ja tavoitteisesti ihmisten kesken (Kauppila 2005, 179).

Keskustelua ajatellessa ensimmäinen mielikuva voi olla jutustelu eli small talk, jossa ihmiset vaihtavat kevyitä ajatuksia ilman suurempia tavoitteita. Nämä voivat esimerkiksi olla puhe säästä tai uutisotsikoiden yleistä ihmettelyä. Tällainen jutustelu ei kuitenkaan ole kaikille luonteenomaista eikä se ole kaikkien ihmisten kanssa niin helppoa. (Kauppila 2005, 180.)

Keskustelu voi olla myös syvempää puhuttaessa ihmisen omista ajatuksista ja kuulumisista. Omien ajatusten jakaminen toiselle voi syventää keskustelua, joka johdattaa keskustelun varsinaisiin keskusteluteemoihin, esimerkiksi henkilön itseän tai tunteisiin (Kauppila 2005, 181).

Arvoristiriidat ja neuvottelutaidot

Määrittelen tässä työssä arvoristiriitojen neuvottelutaitojen tarkoittavan erilaisten näkökulmien ja tilanteiden hyväksymistä ja kunnioittamista sekä oman mielipiteensä ilmaisua rakentavasti.

Kuvio 8. Arvoristiriidat ja neuvottelutaidot (Taari 2021).

Arvot ovat yksilölle merkityksellisiä näkemyksellisiä asioita, kuten esimerkiksi maailman-katsomus. Nämä ohjaavat yksilön toimintaa ja ajattelua. Arvoristiriidoiksi puolestaan voi- daan määritellä useita erilaisia asioita ja ilmiöitä, joissa ihmisen oma arvokäsitys joutuu kyseenalaistetuksi.

Arvot voivat olla ihmisten kesken erilaisia ja joskus jopa vastakkaisia. Yhteiskunnas- samme lähdetään siitä, että toisten ihmisten arvoja kunnioitetaan, vaikka ne olisivatkin hyvin erilaisia. Talvio ja Klemola (2017) pohtivat, onko mahdollista, että ihmiset sopeu- tuvat siihen, että arvot ovat erilaisia, vai onko tämä kuitenkin vain peittelyä ja eriävyyden kanssa vain eletään? Poistuvatko arvoristiriidat, jos ihmiset alkaisivat ajattelemaan kes- kenään samoin? (Talvio & Klemola 2017, 110.)

Oman ajattelumme kehittymiseen vaikuttavat toiset ihmiset ja heidän erilaiset ajatuksensa ja arvonsa. Joskus havaitsemme, että erilaiset arvot saattavatkin toimia hyvin, vaikka ne eivät edustakaan meidän arvojamme. (Talvio & Klemola 2017, 110.)

Talvio ja Klemola (2017, 109) ovat koonneet Ahlmanin ja Niiniluodon jaottelun monen- laisista arvoista, jotka vaikuttavat ihmisen toimintaan. Arvot voidaan jaotella yhteensä 11 eri luokkaan (Talvio & Klemola, 2017; Ahlman, 1976; Niiniluodon lisäykset, 1994).

- **Eettiset arvot:** hyvyys, moraalinen oikeus
- **Ekologiset arvot:** luonnon kauneus ja terveys, eläinten oikeudet
- **Egologiset arvot:** omanarvontunto, itsekkyyys, oma etu
- **Esteettiset arvot:** kauneus, ylevyys, suloisuus, taide
- **Hedonistiset arvot:** onni, mielihyvä, ilo, nautinto, aistillisuus
- **Mahtiarvot:** voima, valta, sota, rikkaus, raha, voitto
- **Oikeusarvot:** oikeudenmukaisuus, ihmisoikeus, tasa-arvo, laillisuus
- **Sosiaaliset arvot:** altruismi, ystävyys, rakkaus, uskollisuus, vapaus, veljeys, kunnia, isänmaallisuus, turvallisuus
- **Tiedolliset arvot:** totuus, tieto, oppi, koulutus, viisaus, tiede
- **Uskonnolliset arvot:** usko, toivo, pyhyys, laupeus
- **Vitaaliset arvot:** elämä, terveys, tahto, kuntoisuus

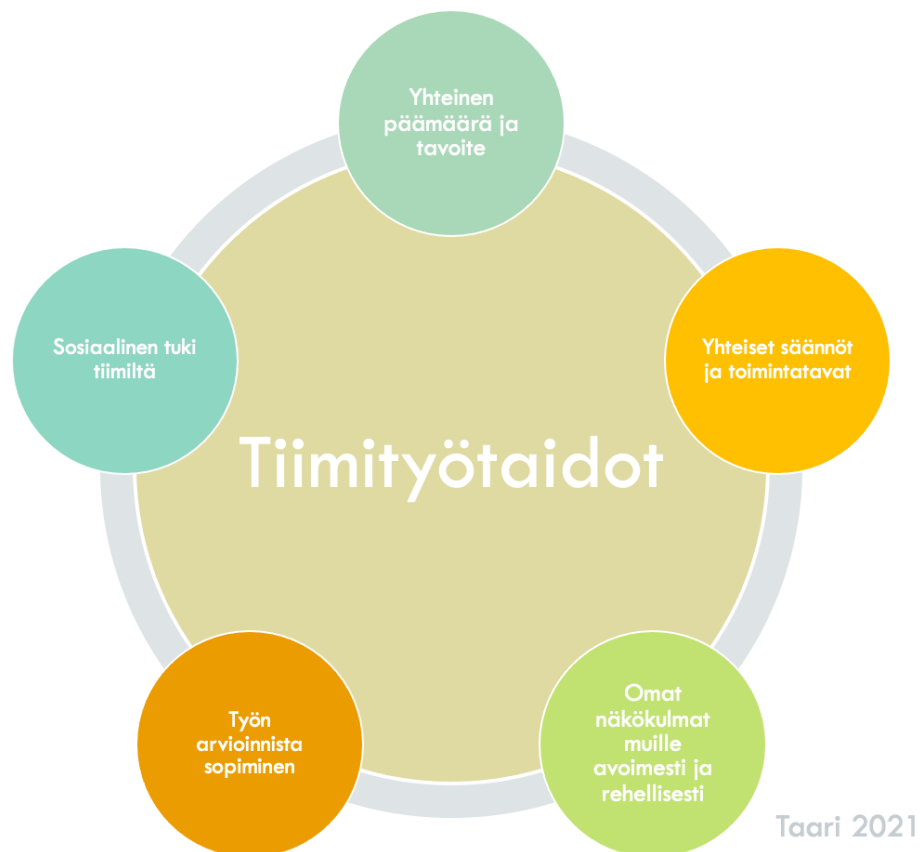
Kuvio 9. Arvot (Talvio & Klemola, 2017; Ahlman, 1939; 1976; Niiniluodon lisäykset, 1994).

Ihmisen arvot tulevat esille vuorovaikutuksessa, jos häntä esimerkiksi pyydetään ottamaan kantaa tai listaamaan ja kuvailemaan sitä, mikä hänestä on hyvää tai oikeaa ja mikä on huonoa tai väärää (Leary 1957; Kauppila 2005, 47).

Opetustilanteessa opettajan tai pedagogin oletetaan pärjävän hyvinkin erilaisten ihmisten kanssa. Pedagogina voi kuitenkin törmätä tilanteisiin, jossa joutuu haastetuksi arvo-keskusteluun. Silloin voi käydä keskustelua oman arvon muuttamisen tarpeellisuudesta tai muuttaa toimintaa, joka aiheuttaa ristiriitoja (Talvio & Klemola 2017, 112).

Tiimityötaidot

Tässä työssä määrittelen tiimityötaidot vuorovaikutustaidoiksi, jossa yksilö toimii ryhmässä sovittujen pelisääntöjen mukaan päästäkseen työnsä tavoitteeseen.

Kuvio 10. Tiimityötaidot (mukailen Talvio & Klemola 2017).

Tiimityötaitojen onnistumiseen tarvitaan tiimille oma identiteetti, johon päästään sopimalla yhteisistä pelisäännöistä tiimin sisällä. Jokainen tiimin jäsen tuo omat toiveensa,

tunteensa ja havaintonsa mukanaan työskentelyyn, joten on hyvin tärkeää, että mietitään yhdessä työn varsinaiset tavoitteet, pelisäännöt, toimintatavat ja työn lopullinen arviointi. (Talvio & Klemola 2017, 84–85.)

Talvion ja Klemolan mukaan itse laadittuihin sääntöihin myös sitoudutaan paremmin kuin valmiiksi annettuihin ja yhteisistä säännöistä käyty keskustelu voi usein olla arvokkaampaa kuin listattu lopputulos (Talvio & Klemola, 2017, 84–85).

Erilaiset normit ovat välttämättömiä ryhmän toimintaan vaikuttavia tekijöitä vuorovaikutuksen lisäksi (Pennington 2002, 85). Allardtin ja Littusen (1964) mukaan normeiksi voidaan määritellä käyttäytymistä koskevia sääntöjä, jotka tietyissä tilanteissa káskee, kieltää, sallii tai suosii normin mukaista käyttäytymistä.

Näiden normien syntyyn vaikuttaa ryhmän sisäinen vuorovaikutus. Normit ovat myös vahva viestintäprosessin osa, ja ne esimerkiksi ohjaavat sitä, mistä, miten ja kenelle ryhmän jäsenelle puhutaan. Normit muodostuvat ryhmän omiksi säännöiksi, ne voivat olla kirjoitettuja tai vain suullisia sääntöjä. Normit määrittelevät ryhmän käyttäytymistä, muokaten ryhmän omaa toimintatapaa ja ne muodostuvat usein odotuksiksi ryhmän muita jäseniä kohtaan. (Pennington 2002, 85.)

Mikä tahansa joukko ihmisiä ei kykene yleensä heti hedelmälliseen keskinäiseen keskusteluun. Usein on tarpeen, että osallistujat kokevat keskusteltavan asian ainakin jossain määrin tärkeäksi ja ovat valmiita työskentelemään toistensa kanssa. Kyse on ryhmäytymisestä, johon tarvitaan systemaattista ryhmän kehittämistyötä. (Talvio & Klemola 2017, 84.)

Talvion & Klemolan (2017) mukaan ryhmätöitä aletaan suorittamaan usein ilman ryhmän sisäisen toimintakyvyn vahvistamista. Tavallista on, että entuudestaan tuntemattomat ryhmän jäsenet jännittävät ensimmäistä tapaamistaan. Odotukset ovat korkealla, koska yhteiset tavoitteet ja päämäärä ovat koonneet ryhmän yhteen. Jotkut saattavat ryhmässä kokea odottavan tunteen lisäksi epävarmuuden tunteita ja turvattomuutta. (Talvio & Klemola 2017, 84–85.)

Tiimityössä vuorovaikutuksen tulisi olla avointa ja rehellistä. Hyvästä tiimistä puhuttaessa voidaan olettaa tiimissä olevan sosiaalisen tuen kulttuuri, jossa apua annetaan sitä pyytävälle. (Talvio & Klemola 2017, 85.)

Aiemmin käsitellyistä vuorovaikutustaitojen osa-alueista kuuntelutaidot, keskustelutaidot ja neuvottelutaidot ovat siis vahvasti osana tiimityötaitojen hallintaa. Empatiaa ja ymmärrystä sekä sosiaalista herkkyyttä tarvitaan onnistuneeseen avoimeen ja rehelliseen kanssakäymiseen päästäkseen kohti työn tavoitteita. Olen nostanut tiimityötaidot erilliseksi osaksi vuorovaikutustaitoja siitä syystä, että laulunopettajan työssä työtä tehdään usein oppilaan kanssa kahdestaan. Huomioitavaa kuitenkin on, että tiimityöskentelytaitoja tarvitaan lisäksi työyhteisössä toimimiseen. Vuorovaikutustaitojen soveltaminen tiimin yhteisien pelisääntöjen toteuttamiseen voi olla erilaista kuin yksilöopetuksessa.

4 Kehittämistyön tutkimusasetelma ja haastatteluaineiston keräys

Kehittämistyössäni keräsin tutkimusaineiston vastavalmistuneiden pop- ja jazzlaulunopettajien näkökulmista vuorovaikutukseen laulutuntikontekstissa laulunpedagogin työssä teemahaastatteluiden avulla. Haastattelin kuutta kahden viime vuoden aikana valmistunutta pop- ja jazzlaulunpedagogia. Valitsin haastateltavat henkilöt sillä perusteella, että haastatteluun osallistui yksi alumni kaikista Suomen ammattikorkeakouluista, jotka tarjoavat pop- ja jazzlaulunpedagogikoulutusta. Hyödynsin valinnassa työelämäkontaktejani ja tiedustelin pop- ja jazzmusiikin laulunpedagogilinjojen lehtoreilta sekä tuntemiltani laulunpedagogikollegoilta sellaisien valmistuneiden opiskelijoiden nimiä, jotka ovat antaneet tietojensa eteenpäin välittämiseen luvan. Olin yhteydessä mahdollisiin haastateltaviin, ja kysyin heidän halukkuuttaan osallistua kehittämistyöhöni. Kaikki alumnit, joita kysyin, suostuivat haastatteluun.

4.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykseni (liite 1) ovat:

1. Miten haastateltavani kuvailevat seuraavia vuorovaikutuksen teemoja laulutuntikontekstissa:
  - Ymmärrys ja empatiakyky
  - Herkkyys ja sosiaalinen havaitseminen
  - Kuuntelu

- Viestimisen taidot – itsensä ilmaiseminen muille ihmisille
  - Keskustelutaidot – dialogisuus
  - Arvoristiriidat ja neuvottelutaidot
  - Yhteistoiminnallisuus – yhteis- ja tiimityötaidot
2. Miten haastateltavat kuvailevat käsitystään vuorovaikutuksesta ja sen merkityksestä oltuaan työelämässä vähintään vuoden ajan?
  3. Kuinka paljon haastateltaville opetettiin laulopedagogiopinnoissa vuorovaikutustaitoja?

Halusin lisäksi kuulla haastateltavien näkemyksiä siitä, olivatko he laulopedagogiopinnoissa tai myöhemmin työelämässä kohdanneet joitakin sellaisia hetkiä, joissa vuorovaikutus nousi erityisesti esiin ja millainen vuorovaikutuksen merkitys on ollut niissä hetkissä.

4.2 Teemahaastattelu kehittämistyön aineistonkeruumenetelmänä

Käytin kehittämistyössäni aineiston keräämiseksi teemahaastattelua. Teemahaastattelu lähtee oletuksesta, että kaikkia yksilön kokemuksia, ajatuksia, uskomuksia ja tunteita voidaan tutkia tällä menetelmällä. Tässä haastattelumuodossa korostetaan haastateltavien elämysmaailmaa ja heidän määritelmiään tilanteesta. (Hirsjärvi & Hurme, 2001, 47–48.) Teemahaastattelussa olennaista on, että esitettävät kysymykset on määritelty aihealueen ympärille pääpiirteittäin niin, että haastateltavalle jää tilaa lähestyä aihetta omasta näkökulmastaan. Mielestäni tämä menetelmä oli sopivin valinta juuri omaa kehittämistyötäni ajatellen, koska valitsemani teemat mahdollistivat vapaamman keskustelun niiden aihepiiristä. Teemahaastattelulle tyypillistä on myös, että haastateltavien lukumäärä on pieni, sillä heidän oletetaan olevan tutkittavan aihealueen asiantuntijoita (Hirsjärvi & Hurme 2001, 35–38, 129). Tästä syystä kuuden haastateltavan otanta oli mielestäni riittävä.

Kvale ja Brinkmann (2009) pitävät haastattelutaitoa taitona, jonka oppii parhaiten käytännön kautta eli haastattelemalla. Tästä syystä tein ennen kuutta haastatteluani kaksi

koehaastattelua laulopedagogikollegoilleni. Tämän avulla varmisti sen, että haastattelu-suunnitelmani toimii kokonaisuutena ja samalla sain harjoitella haastattelutilannetta etukäteen. Koehaastatteluiden perusteella teemahaastattelurunko, haastattelutilanteen kulku sekä niiden mahdolliset tulokset vaikuttivat toimivilta tähän kehittämistyöhön.

Aloitin haastattelutilanteet kertomalla kehittämistyöstäni lyhyesti ja tarkistin, että haastateltava oli allekirjoittanut lähettämäni suostumus- ja informaatiopaperit. Kerroin haastateltavilleni kirjallisuuden käsityksistä vuorovaikutuksesta ja vuorovaikutustaidoista ennen haastattelukysymyksien esittämistä täsmentääkseni käytettäviä termejä. Kuten luvuissa 2 ja 3 käy ilmi, vuorovaikutus ja vuorovaikutustaidot -termejä käytetään monenlaisissa yhteyksissä. Termien tarkentaminen etukäteen oli tärkeää, jotta sain haastateltavalta mahdollisimman tarkan ja monipuolisen näkökulman kustakin osa-alueesta. Näytin ensimmäisenä haastateltavilleni seuraavaa kuvaa:

Taari 2020

Kuvio 5. Haastattelun teemasanat (Taari 2020).

Haastateltavat saivat katsella vuorovaikutukseen liittyviä sanoja hetken aikaa ja kertoa sitten yksi sana kerrallaan, mitä heille tulee mieleen kyseisestä sanasta laulutuntikon-tekstissa. Kysyin haastateltavilta esimerkiksi: mitä tämä termi sinulle tarkoittaa ja miten tämä liittyy laulunopetukseen? Tai kysyin, mitä ajattelet sanasta empatiakyky laulutun- tien vuorovaikutuksessa? Teemahaastatteluissa pystyin myös kysymään tarkennuksia

haasteltavien esittämiin näkökulmiin, koska työni kannalta oli olennaista saada haastateltava puhumaan asioista omin sanoin.

Teemasanojen yhteydessä tai sen jälkeen esitin haastateltaville seuraavat kysymykset:

1. Miten kuvailisit seuraavia valitsemieni vuorovaikutuksen teemoja laulutunti-kontekstissa?
2. Miten kuvailisit käsitystäsi vuorovaikutuksesta ja sen merkityksestä oltuasi työelämässä vähintään vuoden ajan?
3. Miten sinulle opetettiin laulopedagogiopinnoissa vuorovaikutustaitoja?

Äänitin kaikki haastattelut. Haastattelujeni analysointia varten litteroin nauhoitetut aineistot (Ruusuvuori & Tiittula 2009, 16). Aloitin haastattelujen litteroinnin kirjaamalla jokaisen haastattelun sanatarkasti. Tämän jälkeen kävin aineistotekstit läpi niin, että poistin merkityksettömät äänneet tai toistetut sanat. Haastatteluaineistoa kertyi yhteensä 5 tuntia 27 minuuttia, josta litteroitua tekstiä syntyi yhteensä 77 sivua.

Käytän haastatteluaineistoni analysointiin laadullista sisällönanalyysia (Tuomi & Sarajärvi 2009). Se on tälle kehittämistyölle luonteva analyysitapa, koska sen avulla on mahdollista tuottaa uutta tietoa ja näkemyksiä. Tarkoitukseni ei ollut tehdä yleistyksiä haastatteluista kerätyn aineiston perusteella, vaan oppia haastateltaviltani. Tärkeää on, että aikaisemmillä havainnoilla, tiedoilla tai teorioilla tutkittavasta ilmiöstä ei ole mitään tekemistä analyysin toteuttamisen tai lopputuloksen kanssa, koska analyysi pohjautuu tutkimusaineistoon. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95.)

Aloitin analysoimaan teemahaastattelujeni tuloksia ensin teemoittelemalla vuorovaikutuksen osa-alueiden merkityksiä haastattelevien vastauksista. Tuomen ja Sarajärven (2009) mukaan teemoittelussa on kyse laadullisen aineiston pilkkomisesta ja ryhmitte-lystä erilaisten aihepiirien mukaan, joka mahdollistaa tiettyjen teemojen vertailua ja esiin-tymistä aineistossa. Seuraavaksi poimin haastatteluaineistoista haastateltavieni näke- myksiä vuorovaikutuksen ja vuorovaikutustaitojen merkityksestä laulunopettajan työssä sekä siitä, miten heille opetettiin laulopedagogiopinnoissa vuorovaikutustaitoja. Teema- haastattelun ansiosta aineiston pilkkominen on suhteellisen helppoa, koska haastattelun teemat muodostavat jo itsessään jäsenyyksen aineistoon (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93).

4.3 Kehittämistyön eettisyys

Kehittämistyöhöni osallistuvat saivat ja allekirjoittivat suostumus- ja informointipaperit, joista kävi ilmi myös haastattelun eettisyysperiaatteet. Kehittämistyön eettisyyden edellytyksenä on, että haastateltavat ovat tietoisia tutkimuksen tavoitteista, menetelmistä sekä mahdollisista riskeistä. Lisäksi on tärkeää, että haastateltavalle ei koidu vahinkoa kehittämistyöstä ja että haastatteluaineisto on luottamuksellista. Sen yhteydessä saatuja tietoja luovuteta ulkopuolisille tai käytetä muuhun kuin luvattuun tarkoitukseen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131.) Kaikki haastateltavat allekirjoittivat vapaaehtoisen suostumuksen.

Kehittämistyöni eettisyyden kannalta osallistujien esiintyminen nimettömänä on erityisen tärkeää. Haastatteluissa saadut tiedot on järjesteltävä niin, että anonymiteetti pysyy (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131). Käytin työssäni tulosten tulkitsemisen yhteydessä koodoja ”haastateltava 1, haastateltava 2” ja niin edelleen, jotta haastateltavia eikä heidän oletettuja sukupuoliaan voi tunnistaa. Kirjallisessa asussa lyhensin haastateltavien koodit lyhyempään muotoon H1, H2 ja niin edelleen helpottaakseni tekstin lukemista. Haastateltavien oppilaitokset eivätkä nykyiset työpaikat käy myöskään ilmi kehittämistyön raportoinnissa.

Tulen hävittämään koko haastatteluaineiston litterointeineen asianmukaisesti kehittämistyöni valmistuttua, jotta anonymiteetti sekä luottamuksellisuus tutkielmassani säilyvät työn valmistumisen jälkeenkin (Ruusuvoori & Tiittula 2009, 17).

5 Tulokset

Tässä kappaleessa esittelen haastatteluaineistoista haastateltavieni näkemyksiä vuorovaikutuksen ja vuorovaikutustaitojen merkityksestä laulunopettajan työssä sekä siitä, miten heille opetettiin laulopedagogiopinnoissa vuorovaikutustaitoja.

5.1 Vuorovaikutustaidot laulunopetuksessa

Kuten kappaleessa 4.2. kerroin, haastattelu eteni siten, että haastateltavat saivat katella vuorovaikutukseen liittyviä teemoja hetken aikaa ja kertoa sitten yksi teema kerral-

laan, mitä heillä tulee mieleen kyseisestä sanasta laulutuntikontekstissa. Kysyin haastattavilta esimerkiksi, mitä tämä termi sinulle tarkoittaa ja miten tämä liittyy laulunopetukseen. Seuraavaksi esittelen haastateltavien antamat vastaukset.

5.1.1 Ymmärrys ja empatiakyky laulunopetuksessa

Haastatteluissa nousi esiin, että ymmärrys ja empatiakyky laulunopetuksessa ja laulunopettajan työssä voivat näkyä monilla eri tavoilla. Haastateltavien mukaan opettajan tulisi ymmärtää sitä, että jokainen oppija tulee laulutuntitilanteeseen omista tilanteistaan ja taustoistaan, jotka vaikuttavat laulutunnilla suoriutumiseen.

H3: Niin kyllähän sun pitää pystyä asettua oppilaan rooliin siinä hetkessä, tai ei rooliin, mutta siihen asemaan -- jokainen ihminen tulee siihen tilanteeseen omista taustoistaan.

Empatiakyky on haastateltavien mukaan taitoa asettua oppijan tilanteeseen ja tuoda ymmärtämistä esille vaikean asian äärellä eli inhimillisyyttä. Opettajan tulisi ymmärtää oppijan lähtöpistettä ja oppijan tavoitteita, jotka voivat olla erilaiset kuin opettajan näkemä tavoite.

H2: Siis mä pidän itse tota empatiakykyä tärkeimpänä opettajan ominaisuutena. Jotenki ymmärtää sen, että asiat ei ole aina helppoja ja sitten osoittaa sille oppilaalle sitä. -- sellasta inhimillisyyttä.

Empatiakykyä tarvitaan aineiston perusteella myös palautteen sanoittamisessa oppijalle. Esimerkiksi oppija saattaa olla epävarma ja etukäteen ruoskia itseään suorituksestaan, joten palautteen pitää olla esitetty niin, että se tukee oppijan edistymistä.

H1: Niin tavallaan ymmärtää se, että se on myös sille oppijalle tosi usein tosi vaikeata. Sitten taas laulajana niin joskus sitten kun on päässyt tiettyjen asioiden yli, jos alottaa vaikka ihan alusta, niin sinne on enää vaikea palata.

Empatiakykyä tarvitaan myös siihen, että opettaja kiinnittää huomiota oppijalle tärkeisiin asioihin, vaikka opettaja itse ei kokisi samanlaista yhteyttä esimerkiksi jonkin käsiteltävän kappaleen sanomaan.

H6: Ymmärrys ja empatiakyky on numero yksi. Ihminen, jonka ei ole helppo ymmärtää toista tai ole helppoa asettua toisen asemaan, sen on aika vaikeeta toimia hyvänä laulunopettajan koska laulu on niin herkkää aluetta.

Hyvät keskustelu- ja kuuntelutaidot ovat haastateltavien mukaan myös osa empatian osoittamista.

5.1.2 Herkkyys ja sosiaalinen havaitseminen laulunopetuksessa

Haastatteluissa nousi esiin, että herkkyys ja sosiaalinen havaitseminen laulunopetuksessa ja laulunopettajan työssä voivat näkyä eri tavoin. Opetustilanteessa ollaan ylipääntänsä herkän asian äärellä, kun oppijan ääntä työstetään. Se voi herättää paljon tunteita ja epävarmuutta oppijassa. Herkkyydellä ja sosiaalisella havaitsemisella saavutetaan tilanne, jossa oppija *luottaa* opettajaan.

H4: Heti kun oppilas tulee luokkaan, niin osaa vähän ehkä tarkastella minäkäläinen päivä sillä on ollut tähän mennessä. Millasilla fiiliksillä se sinne tulee. -- teini-ikäset saattaa sanoa, että ”hyvin menee”, mutta silti kuitenkin hoksaa, että joku ehkä vaivaa. -- Häiritsee sekä oppilaan että opettajan keskittymistä. Tuntuu siltä, että on semmoinen elefantti siellä nurkassa. -- Sujuu paremmin se oppimistilanne, jos sen elefantin saa hetkeksi raivattua sieltä nurkasta oven toiselle puolelle.

Haastateltavien mukaan laulunopettajan tulisi pystyä aistimaan oppijan olemuksesta ja toiminnasta, mistä lähtökohdista, sillä hetkellä lähdetään kohti tavoitetta huolimatta siitä, että oppilas ei sanallistaisi tai kertoisi mikä hänen henkilökohtainen tilanteensa on. Tämä kertoo opettajalle oppijan suorituskyvystä, jonka ehdoilla tunnilla tulee edetä. Aineiston perusteella herkkyys reagoida tilanteeseen vaatii sitä, että oppimistilanne on opettajan hallinnassa.

H5: Suorituskyvyn ehdoilla tai että ei lähde puskemaan ja vaatimaan liikaa jossain väärässä tilanteessa. Ja sitten toisaalta myös se, että tietää milloin pystyy vaatimaan tosi paljon.

Haastatteluissa nousi esiin, että herkkyyttä ja sosiaalista havaitsemista on tilannetaju, jota laulunopettaja tarvitsee huomioidessaan oppijan yksilöllisyyttä. Oppijasta pitää osata havaita, miten herkkä oppija on esimerkiksi huumorin suhteen. Opettajan tulisi tunnistaa ja käsitellä omia tunnetilojaan, etteivät ne purkaudu oppijalle tuntitilanteessa.

H6: Tilanne pitää olla opettajan hallinnassa. -- reaktionopeutta ja -kykyä, herkkyys reagoida niihin.

Herkkyys ja sosiaalinen havaitseminen ovat haastateltavien mukaan yhteydessä myös ymmärrykseen ja empatiakykyyn.

5.1.3 Kuuntelutaito laulunopetuksessa

Haastatteluissa nousi esiin, että kuuntelutaito laulunopetuksessa ja laulunopettajan työssä voivat näkyä ainakin kahdessa eri yhteydessä. Laulunopetuksessa tehdään työtä lähtökohtaisesti vahvasti kuuloaistilla. Opettaja ohjaa kuulonsa perusteella oppijaa ensinnä oppijan *aktiivisella kuuntelemisella*, jolloin opettaja osallistuu ja eläytyy aktiivisesti oppijan viestintään, reflektointiin ja tilanteeseen. Toiseksi opettaja ohjaa oppijaa *audio-kinesteettisellä kuuntelulla* eli lauluinstrumentin teknisenä kuunteluna, johon kuuluu tekniset, tulkinnalliset ja musiikilliset asiat.

Aktiivinen kuuntelu

Haastateltavien mukaan kuunteleminen on oppijalähtöistä toimintaa, jossa toimitaan oppijan kanssa yhteisymmärryksessä. Laulunopettajan tulisi kuunnella oppijan toiveet, jotta oppijan motivaatio saadaan pysymään ja saavutetaan yhteisesti asetetut tavoitteet.

Kuuntelutaitoa tarvitaan aineiston perusteella oppijan omien oivallusten ja havaintojen muodostamiseen. Laulunopettajan roolissa ei voi olla kaikkietävä, sillä oppijan kehoon pääseminen on konkreettisesti mahdotonta. Haastateltavien mukaan laulunopettajan työssä tarkoitus ei ole siirtää yksisuuntaisesti valmista tietoa oppijalle. Opettajalla ei myöskään tarvitse olla vastausta valmiina jokaiseen asiaan.

Aineiston perusteella oppijan henkilökohtaistenkin kuulumisten kuunteleminen on tärkeää. Jo lyhyt keskustelu saattaa vaikuttaa positiivisesti oppijan prosessiin ja tällöin oppijalle tulee tunne siitä, että hänen ajatuksiaan halutaan kuunnella. Kuuntelu- ja keskustelutaidot ovat haastateltavien mukaan keskeisiä taitoja opetustapahtumassa.

H1: Myös se, että mä aina kysyn mitä kuuluu, niin sit mä olen jotenkin ollut tosi tarkka, koska mä olen huomannut, että itsellä on sellasia kokemuksia, että kun on kysytty mitä kuuluu, niin sitten ei oikeestaan kuitenkaan kuunnella sitä vastausta. -- Niin sitten se sivuutetaan tosi helposti. -- Et jos siihen menee sitten 3 minuuttia siitä tunnista, että toinen saa puhuttua sen asian auki, niin se yleensä helpottaa myös sitä laulamista ja kuuntelemalla oppilas saa sen systeemistä ulos.

Audiokinesteettinen kuuntelu

Haastateltavien mukaan laulunopettajan tulisi osata kuunnella millaisia teknisiä, tulkinnallisia ja musiikillisia asioita oppija tekee. Kuuntelu saattaa aiheuttaa myös opettajalle itselleen fysiologisia tuntemuksia oppijan tekemisestä. Laulunopettajan pitää myös osata luottaa omaan audiokinesteettiseen kuuntelutaitoonsa.

H2: Audiokinesteettisestä kuuntelukyvystä sillee, että osaa jotenki spotata sen, että tuolla tapahtuu tollasta ja tollasta.

Haastatteluissa nousi esiin, että laulunopettajan tulee osata suodattaa oppijan mielipiteitä asioista, joita oppija ei välttämättä vielä tiedä, esimerkiksi laulufysiologisista asioista. Silti oppijan näkemys ja tuntemus tulee ottaa tosissaan mutta opettaja luottaa omaan tekniseen osaamiseensa ratkaisun kanssa.

H3: Ja sitten pitää myös muistaa, ettei opettaja todellakaan ole kaikkietävä. Sä et voi kuulla kaikkea mitä siellä oppilaan kropassa tapahtuu, minkä takia on myös hyvä kysyä, että miltä tuntuu?

5.1.4 Viestimisen taidot laulunopetuksessa

Haastatteluissa nousi esiin, että laulunopettajan tulisi osata viestiä itseään selkeästi. Jokaiselle oppijalle tarvitaan sopiva tapa selittää asia, jotta oppija ymmärtää, mitä sillä hetkellä ollaan tekemässä. Laulunopettajan tulisi osata viestiä opittava asia myös vaihtoehtoisella tavalla, jos oppija ei ymmärrä. Opetustilanteessa viestinnän tulee olla selkeää ja mahdollisimman ymmärrettävää, sillä laulunopetuksessa peilataan toimintoja paljon tapoihin, joita ihminen ei ole tottunut säätelemään itse.

H5: Laulunopetuksessa on tosi tärkeää se, että ei puhu ihan mitä sattuu, koska pelataan aika paljon mielikuvilla ja sellasilla abstrakteilla asioilla.

Haastateltavien mukaan viestimisen taitoja tarvitaan opetuksen punaisen langan löytämiseen. Laulunopettajan pitää osata rajata sekä tarjota tietoa selkeinä kokonaisuuksina. Tähän vaikuttavat oppijan laulunopiskelun tavoitteellisuus sekä laulutuntiympäristön luonne. Viestimiseen vaikuttaa myös laulunopiskelun tavoitteellisuus ja miten oppijan tulisi ymmärtää viestin sisältö esimerkiksi terminologian suhteen.

H2: Että osaa rajata sitä kaikkea tietoa. -- Sun ei tarvitse ajatella mitään muuta kuin yhtä asiaa nyt.

Aineiston mukaan laulunopettaja tarvitsee viestimisen taitoja myös palautteenantotilanteissa sekä kehitysehdotuksia antaessaan. Viestinnän tulee olla hyvin harkittua, jotta oppija saa palautteensa rakentavasti. Esimerkiksi sen sijaan, että laulunopettaja sanoo ”älä tee noin”, hän voi sanoa ”kokeillaanko tällaista tapaa”.

H4: Osaa esittää ne kehitysehdotukset silleen, että se oppilas ei heti järkyty.

Viestimisen taidot laulunopettajan työssä haastateltavien mukaan voivat tarkoittaa myös käytännön asioiden viestintää yksiselitteisesti. Tällaisia asioita voivat olla esimerkiksi sovitut säännöt tuntiajoista, opettajan työajan rajaaminen tai tutkintojen ja aikataulujen selkeät ja yksiselitteiset ohjeet.

H6: Jos ei oo selkee merkitys sille oppilaalle, pitää muistaa jatkuvasti muistaa se. -- Liittyy myös siihen punaseen lankaan tunnilla.

5.1.5 Keskustelutaidot – dialogisuus laulunopetuksessa

Haastateltavien mukaan oppijan tulee olla osallisena tuntikeskustelussa eikä keskustelu saa olla pelkkää opettajan yksinpuhelua. Keskustelun avulla laulunopettajan tulee ohjata oppijaa tekemään havaintoja ja tuottamaan itsereflektiota kysymällä esimerkiksi ”mitä sinä huomasit nyt tässä tapahtuvan?” tai ”miltä nyt tuntui?”

H4: Uudelleen ja uudelleen kysyttäisiin, että ”no miltä tuntui?”, ”mitä itse tykkäsit?”.

Aineiston mukaan keskustelutaidoilla pyritään yhteisymmärrykseen opetettavasta aisisällöstä eikä siihen, että oppija yritetään saada ajattelemaan laulunopettajan tavoin. Lisäksi keskusteluissa tulee elää siinä hetkessä.

H5: Kuuntelu on siinä avainasemassa - opettaja kuuntelee ja kuulee sen kysymyksen tai ongelman, tai mitä nyt ikinä onkaan sanottavaa ja vastaa siihen. Eikä niin, että hänellä olis jotain valmiita vastauksia, jotka ei välttämättä kohtaa sen jonkun ongelman ytimen kanssa.

Keskustelutaidot liittyvät haastateltavien mukaan vahvasti myös kuuntelu- ja neuvottelutaitoihin. Laulunopettajan tulee kuunnella, jotta hän voi osallistua oppijan kanssa dialogiin. Haastatteluissa nousi esille, että keskustelutaidot liittyvät myös palautteenantoon ja

viestimiseen. Laulunopettajan tulee keskustella oppijalle sopivalla tavalla esimerkiksi sanoittamalla palautetta.

H2: Kyselen ja yritän silleen herätellä semmoiseen itsereflektioon, että mitäs sä huomasit nyt tässä tapahtuvan. -- Tämä (opettaja) pitäisi sellasta monologia -- keskustelu tulee siitä, että reagoidaan siihen oppilaan sanomiseen.

Aineiston mukaan keskustelun taso tulisi pitää laulutunnilla sinne sopivalla, ammatillisella tasolla. Vaikka kuuntelu, kuulumistenvaihto sekä tunnin sisällöstä keskustelu ovat tärkeitä, on henkilökohtaisuuksista keskustellessa hyvä asettaa rajoja.

5.1.6 Arvostiriidat ja neuvottelutaidot laulunopetuksessa

Haastattelujen mukaan oppija tulee hyväksyä ja häntä tulee kunnioittaa sellaisena kuin on. Tähän tarvitaan laulunopettajan omien arvojen, rajojen ja tavoitteiden ymmärrystä. Esimerkiksi kaikilla ei ole samat tavoitteet laulunopiskelun tai musiikin tekemisen suhteen.

H1: Ollu tosi ison opetuksen paikka, että kaikki ei halua laulaa niin, kaikki ei halua samanlaisia tavoitteita.

Aineiston mukaan laulunopettajan omien laulusteettisien ihanteiden opettamista tai tyrkyttämistä oppijalle tulee välttää, vaikka laulunopettaja tietäisikin omasta näkökulmastaan mikä on oppijalle parasta. Oppijälähtöisyys on avainasemassa, jos asiasta lähdetään neuvottelemaan.

H5: Opettajalla ja oppilaalla on jonkinlainen erilainen -- soundi-ihanne tai miten pitäisi laulaa ja mitä -- että painotetaanko mielummin vaikka tekniikkaa tai tulkintaa tai jotain tietynlaista soundia.

H3: Vaikka se oppilas kokisi, että hänen omat näkemyksensä ovat hänelle parhaaksi, niin opettaja voi nähdä sen eri tavalla. Että, ehkä jos sä kokeilet tällasta juttua, niin sä pääset edistymään.

Arvokeskustelut eivät ole haastateltavien mukaan lähtökohtaisesti laulutunnin funktiona. Ammatillisuus laulunopettajana nousee esiin siinä, että kunnioittaa oppijan käsitystä asioista. Näissä tilanteissa voidaan tehdä myös yhteiset pelisäännöt, esimerkiksi mistä asioista on sopivaa laulutunnilla puhua.

Haastateltavien mukaan tietynlaisena kasvattajana olemisessa nuorten oppijoiden kohdalla tarvitsee hyviä neuvottelutaitoja. Esimerkiksi oppijalla on kappale, jossa opettajan arvion mukaan on sellainen teksti, joka ei sovi sen ikäisen laulettavaksi. Tarvitaan erittäin paljon neuvottelutaitoja, kun tilannetta lähdetään ratkaisemaan oppijaa loukkaamatta.

Neuvottelutaitoja tarvitaan myös aineiston mukaan käytännön asioissa, kuten pelisääntöjen luomisessa ja niihin sitoutumisessa. Näihin voivat kuulua esimerkiksi tuntien maksupolitiikka ja aikataulut.

5.1.7 Tiimityötaidot laulunopetuksessa

Haastatteluissa nousi esiin, että tiimityötaidot voivat näkyä laulunopettajan työssä yleisesti tiimityötaitoina työyhteisössä sekä laulunopetuksessa ryhmäopetuksessa.

Haastateltavien mukaan laulunopettajan työ on yksinäistä, joten työyhteisön tai kollegion tuki on tärkeää ja tuo turvaa ammatillisissa haasteissa ja vastuun jakamisessa. Työyhteisö on tukemassa myös työhyvinvointia. Tiimityötaitojen hallinta on tärkeä taito ylipäänsä työelämässä, siksi laulunopettajan tulee kyetä tekemään yhteistyötä ja ottaa sopivasti vastuuta yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

H4: Onhan yhteistyö- ja tiimityötaidot tosi tärkeitä, että aika yksinäistä se meidän laulunopettajien työ on. Useimmiten ollaan yksin siellä luokassa ja yksi oppilas kerrallaan. -- Nii kyllä se siihen työhyvinvointiin vaikuttaa, vaikka me ei nähtäisikään koko ajan, että tietää kuitenkin että aina voi tukeutua siihen (työyhteisöön).

H1: Niin se työyhteisö on aika tärkeä, että siin tulee sellanen joukkuehenki, että me tehdään tuota ja sitte sä et ole yksin siinä.

Aineiston mukaan laulunopettajan työhön saattaa kuulua nuorempien oppijoiden kohdalla myös asiointia oppijan huoltajien kanssa. Kodin yhteistyön sujumisen kannalta tarvitaan myös tiimityötaitoja, jotta saadaan rakennettua yhteisymmärrys oppijan opiskelun tavoitteista ja saavutetaan yhdessä sovitut tavoitteet.

Tiimityötaitoja tarvitaan haastateltavien mukaan mahdollisessa ryhmäopetustilanteessa, joka voi kuulua myös laulunopettajan työnkuvaan. Ryhmäopetustaidot tulee hallita niin, että ryhmä pääsee yhteisesti sovittuun tavoitteeseen. Ryhmäopetuksessa tulee osata ohjata ryhmää niin, että jokainen ryhmän jäsen löytää oman paikkansa. Laulunopettajan tulee osata huomioida myös ryhmän jäsenten yksilöllisiä tarpeita.

H3: Tietysti jos miettii ryhmäopetusta, niin pitäähän se laulunopettajana pystyä tietyllä tapaa, toimii myös ohjaajana ryhmätilanteessa, että ei voi tavallaan keskittyä pelkästään niihin yksilöihin. -- Kuinka ohjata sitä, että se ryhmä pääsee omiin tavoitteisiin.

5.2 Vuorovaikutuksen ja vuorovaikutustaitojen merkitys laulunopettajan työssä

Haastatteluista tuli hyvin yksiselitteisesti ilmi vuorovaikutuksen ja laulunopettajan vuorovaikutustaitojen tärkeys laulunopettajan työssä.

H1: Vuorovaikutus on kaikki kaikessa.

H2: Vuorovaikutus mahdollistaa sen oppimisen. Oppilaan ei tarvii jännittää sitä opettajaa ja uskaltaa enemmän. – Vuorovaikutus on ykkösjuttu, vaikka tottakai hirveän tärkeätä on, että osaa opettaa sitä itse asiaa, mitä nyt ikinä opettaakaan.

H3: Nykypäivänä ollaan menossa vielä modernimpaan pedagogiikkaan, niin näiden asioiden tärkeys on vielä kasvanut.

H4: Mä sanoisin, että tällä on paljon enemmän loppujen lopuksi merkitystä ja roolia siinä työssä kuin esimerkiksi sillä, että kuinka paljon teknistä tietoa opettajalla on.

H5: Vuorovaikutus on sellanen perustavan laatuinen juttu meidän työsämme, että oppilas kokee olonsa turvalliseksi ja että pyritään oppilaan tavoitteisiin.

H6: Koko toiminnan edellytys olisi, että laulunopettajalla on nämä taidot kunnossa.

Haastatteluissa korostui myös vuorovaikutustaitojen kehittämisen tärkeys.

H1: Jos taitoja ei koko ajan aktiivisesti kehitä, on todella vaikea ohjata tai kehittää luottamusta, joka on mun mielestä tärkein asia oppimistilanteessa.

H6: -- kun laulu on niin paljon muutakin! Ihminen on psyko-fyysis-sosiaalinen kokonaisuus ja laulu luonnollisesti myös osana ihmistä sellainen soitin, siksi voi mennä todella pieleen, jos opettajalla näitä taitoja ei ole.

Vuorovaikutus ja opettajan vuorovaikutustaidot ovat haastateltavien mukaan siis edellytys onnistuneelle laulunopiskelulle. Nämä taidot rakentavat oppijalle turvallisen ympäristön ja olon oppia laulua, ja vuorovaikutustaitoja tulee käyttää myös koko oppimisprosessin ajan. Laulunopettajalle nämä taidot ovat myös välineitä kartoittaa oppijan tarpeet, osaamistaso ja tavoitteet.

5.3 Vuorovaikutustaitojen opettaminen laulopedagogiopinnoissa

Haastateltavat ilmaisivat, että tarve vuorovaikutustaitojen opiskelulle jo koulutuksessa on suuri. H1 totesi, että jos omia vuorovaikutustaitojaan ei aktiivisesti kehitä, on todella vaikeaa ohjata oppilasta tai kehittää luottamusta oppilaan kanssa. Hän mainitsi tämän tärkeimmäksi asiaksi opetustyössä.

H1: Se on itseasiassa mun oma ajatus, että mä en ainakaan toimi noin. -- mulla on ollut niin sanottuja huonoja opettajia mulle. Että, se oli minulle selkeänä koko ajan siellä taustalla - tällainen opettaja minusta ei koskaan tule. Tämän opin tavallaan kantapäähän kautta itse, siitä mä kärsin vuosia. Niin musta tuntuu, että ei noita ihan niin paljon opeteta kuitenkaan mitä pitäis.

H1: Että siinä oli sellanen gäppi, että jos niitä käsiteltäisiin tavallaan itsekseen jossain luennolla, niin se olisi ehkä helpompi hahmottaa niitä ja opetella asioita. Koska sitten taas, jos niitä ei ohjata tai niistä ei vaikka ole luentoa tai harjoiteltaisiin esimerkein tilanteita -- niin sitten sitä tavallaan oletetaan, että sä osaat sen jo.

Moni haastateltavista oli myös kohdannut haasteita vasta työelämässä.

H2: Tälleen ei koskaan mun mielestä oltu sillee ryhmitelty niitä. -- Semmosta viestimisen taitoja ja paljon painottui siinä se kuuntelu. -- Uudessa työpaikassa -- huomaa siinä, että kuinka kauan kestää uusien oppilaiden kanssa jotenki rakentaa se suhde -- uusien oppilaiden kanssa joutuu tosi paljon tunnustelea, ja ehkä se herkkyyys siinä sitten korostuu.

Vuorovaikutustaitojen kehittäminen tuli esiin myös opettajan oman työhyvinvoinnin näkökulmasta. H2 sanoi, että opinnoissa ei puhuttu siitä, miten laulunopettaja itse reagoi vuorovaikutustilanteessa, vaan enemmän painottui erilaiset oppimiskäsitykset ja opettajan jatkuva aktiivisuus tuntitilanteessa. H2 koki, että ei ollut mahdollisuutta edes tarkastella omaa reagointiaan ja oletukset vuorovaikutuksesta työssä on kovat.

H2: Miten jaksaa työssä, jossa vuorovaikutus on sen mahdollistaja? Sä et oo tavallaan tasa-arvoisessa asemassa ihmisen (oppijan) kanssa, että jokaiselle pitää antaa se 100 %. Must pitäisi opinnoissa ohjata tämän huomiointiin, esim että miten monta ihmistä pystyy kohtaamaan päivän aikana ja mitkä olis ne työkalut. Koska opinnoissa tätä ei huomioitu ollenkaan.

Laulunopettajan työn realiteetit ovat tulleet myös tutuiksi haastateltaville. H3 ja H4 kokivat, että laulunopetuksessa teknisen tiedon rinnalla vuorovaikutustaidot ovat yhtä tärkeä asia, ja työelämässä niillä on enemmän merkitystä kuin teknisen tiedon määrällä. H4 tarkoitti teknisen tiedon määrällä erityisesti erilaisten metodien hallintaa ulkomuistitavalla. Hänen mielestään opinnoissa painopistettä voisi tasapuolisesti siirtää myös vuorovaikutustaitojen opiskeluun.

H3: Joo kyllä mä melkein sanoisin niin, että ehkä liikaa on keskitytty nimen omaan siihen, että okei miten nämä asiat tästä näkökulmasta ovat ja että mikä on oikeaa faktaa ja miten ne pitää tuoda oikealla tavalla esille tai niin kuin oikeilla termeillä ja nimillä ja olla tarkkana siitä tiedosta mitä oppilaille antaa.

H6 pohti myös, että opinnoissa olisi voitu käsitellä vuorovaikutus -teemaa enemmän tieteen valossa. Hänen mielestään esimerkiksi opetusharjoittelussa olisi voitu alleviivata vuorovaikutukseen liittyviä asioita enemmän; mitä viestit juuri oppilaallesi kehon kielelläsi?

H1, H4 ja H5 toivat esiin vuorovaikutustaitojen merkityksen työelämässä työyhteisönäkökulmasta. Heistä olisi ollut hyvä tuoda myös tiimityöskentelytaitonäkökulmaa opinnoissa esille, esimerkiksi esihenkilön tai kollegan kohtaamisen lainalaisuuksista työelämässä. H4 nosti esiin myös työnhakuprosessin ja vuorovaikutustaitojen merkityksen siinä. Hän pohti, että miten selittää omia vahvuuksiaan työnhakutilanteessa, jos ei osaa esimerkiksi määritellä, mitä oma empaattisuus tarkoittaa.

Tein analyysini perusteella taulukon, josta käy ilmi haastateltavien vastauksia vuorovaikutustaitojen ilmenemisestä opinnoissa ja työelämässä.

Haastateltava:	Opinnoissa:	Työelämässä:
H1	<p>En muista sellaista, että olisi keskitytty tähän teemaan oikeasti kunnolla. Opetusharjoitteluiden yhteydessä palautteissa enemmänkin.</p> <p>Monta eri opettajaa ja opiskelukollegaa, joilla erilaisia tapoja esimerkiksi antaa palautetta.</p> <p>Opetusharjoittelussa on tullut yksittäin kyllä palautteenannosta, keskustelu- ja neuvottelutaidoista ohjeita.</p>	<p>Et voi itse valita oppilaita, joita sinun tunnillesi tulee ja kaikki ovat niin erilaisia ja eri tasoisia.</p> <p>Itsenäistä työskentelyä on joutunut työelämässä tekemään omien vuorovaikutustaitojen eteen, ettei lähtisi ajatukselle "se on vaan lihastyötä".</p>
H2	<p>Ei ollut ryhmitelty tai tarkennettu näitä taitoja, mutta viestimisen ja kuuntelun taitoja opetettiin sekä niihin kiinnitettiin huomiota - eli itse laulamisen opettamiseen kiinnitettiin huomiota.</p> <p>Kiinnitettiin paljon enemmän huomiota aineen hallintaan ja sen arviointiin esimerkiksi opetusharjoituksissa, mutta työelämässä olen kokenut niin, että onnistunut tunti on sellainen missä vuorovaikutus on ollut luontevaa.</p>	<p>Opintojen aikana, jos tunnista jäi sellainen nihkeä fiilis niin sitä automaattisesti ajatteli sen johtuvan minusta. Työelämässä on vasta hahmottanut sen, että vuorovaikutukseen tarvitsee kaksi ja että se oppilas tulee omista lähtökohdistaan siihen tunti-ilanteeseen.</p> <p>On myös huomannut, että sellaisen luottamuksen rakentaminen oppilaan kanssa saattaa kestää tosi kauan.</p>
H3	<p>Itsevarmuus viestimiseen - asioista on helpompi puhua, kun niistä tietää.</p> <p>Vuorovaikutustaitoja on otettu ehkä heikommin esille kokonaisuutena.</p>	<p>Varmuus siihen, miten asioita tulee esittää oppilaalle ja mistä lähdetään oppilaan kanssa.</p> <p>Oppilaslähtöisyys on korostunut työelämässä.</p>
H4	<p>Ei ollut erikseen tunteja mistään näistä aiheista - sivuttiin kyllä opetusharjoituksissa ja kannustettiin omaan pohdintaan, mutta ei selvinnyt millä tavalla.</p> <p>Opintojen aikana oppi laittamaan rajoja ja säätämään omaa empatiakykyä. Tässä oli apuna omien opettajien esimerkki voimavarojen huolehtimisesta.</p> <p>Viestimisen ja keskustelun taitoja oppi - miten tarkkailla oppilasta ja miten kertoa ja opettaa oppilaalle jostain asiasta.</p> <p>Oli joku kurssikin vuorovaikutuksesta, mutta ei saanut siitä mitään irti.</p>	<p>Huomannut vuorovaikutuksen ja vuorovaikutustaitojen olevan paljon tärkeämmässä osassa kuin teknisen osaamisen.</p>
H5	<p>Oma opettaja ollut tosi tarkka oman ulosantinsa kanssa ja se on ollut hyvä apu tämän omaksumisessa opintojen aikana.</p> <p>Opiskelukaverit kahvipöydässä suurena apuna.</p>	<p>Työelämässä oppinut tiimityötaitoja ja havainnoinut työyhteisön normeja esimerkiksi viestinnässä.</p>
H6	<p>Viestimisen taitoja opetettiin paljon erityisesti opetusharjoittelussa.</p> <p>Mutta yleisesti ei mitenkään keskitytty erityisesti näihin taitoihin.</p>	<p>Kaikki taidot ovat sellaisia, joihin on törmännyt nyt työelämässä ja niitä on pitänyt kehittää jatkuvasti.</p> <p>Nämä taidot ovat laulunopetuksen ja -oppimisen toiminnan edellytys.</p>

Taulukko 1. Haastateltavien näkökulmia vuorovaikutus- ja vuorovaikutustaitojen ilmene-
misestä opinnoissa ja työelämässä.

Haastatteluissa selvisi, että vaikka opiskelijalla itsellä olisikin vuorovaikutustaidot joltain osin pidemmällä tai pitäisi niitä itsestään selvyytenä, kaikilla ei välttämättä ole samanlainen tilanne.

H3: Kyllä mä kokisin, että siitä olisi enemmän hyötyä monelle opettajalle, että olisi tietoinen näistä asioista. Että, sehän on tietysti jokaisen oma valinta, että miten niitä omassa opetuksessaan käyttää. Kyllä mä kokisin, että se olisi niille opettajille ja myös niille tuleville oppilaille hyödyksi.

Haastatteluissa kävi myös ilmi, että vuorovaikutuksesta ja vuorovaikutustaidoista käydään keskustelua usein virallisten oppituntien ulkopuolella opiskelukollegoiden kanssa, niin sanotuissa ”kahvipöytäkeskusteluissa”. Kuitenkin haastatteluissa kävi ilmi myös se, että asian nostaminen opinnoissa itsessään olisi tarpeellista.

H5: Ja että, sitä ei ole tullut siellä opinnoissa, mutta paljon on sitten kuitenkin opiskelijakavereiden kanssa puhuttu noista.

H5: Mutta ehkä sen takia myöskin pitäisi olla, että yksi kaveri sanoi joskus, että hänelle oli kommentoinut (opiskelijakollega), että onhan se tosi outo tilanne, että oppilas vaan pistetään kahdestaan sinne opettajan kanssa johonkin koppiin ja kukaan ei tavallaan valvo sitä tilannetta mitenkään mitä siellä tehdään.

Lisäksi haastateltavat kertoivat omaksuneensa vuorovaikutustaitoja omilta opettajiltaan.

H5: Ehkä niitä on oppinut vaan tai niin erilaisia ilmiöitä ja tapoja ehkä huomannut.

Haastatteluissa tuli ilmi myös, että vuorovaikutustaitojen erittely olisi auttanut oman opettajuuden matkalla. H1 totesi, että omat aikaisemmat kokemukset vahvistavat hänen omaa toimintaansa, mutta hän ei saanut siihen vahvistusta opiskellessa. Samoin H4 kertoi huomanneensa nyt työelämässä ollessaan, että hänen aikaisemmassa oppilaitoksessaan nykyiset opiskelijat kilpailevat siinä, kuka hallitsee eniten laulumetodeja. Haastateltava kokee todella vahvaa ristiriitaa oppilaitoskulttuurin ja todellisen työelämän kanssa.

H4: Itse olen huomannut vasta työelämässä, että tämä asia on se, joka lopulta merkkää paljon enemmän.

H1: Ja sit mä huomasin, -- sitä omaa opettajuutta miettiessä, niin mä myös havaitsin niitä mitä pitää tosi paljon parantaa vuorovaikutuksessa -- noissa oikeestaan ihan kaikissa. Se on itseasiassa mun oma ajatus, että mä en ainakaan toimi noin. -- mulla on ollut niin sanottuja huonoja opettajia mulle. Että, se oli minulle selkeänä koko ajan siellä taustalla - tällainen opettaja minusta ei koskaan tule. Tämän opin tavallaan kantapäähän kautta itse, siitä mä kärsin vuosia.

Haastattelujen perusteella Suomen ammattikorkeakouluissa laulupedagogiopinnoissa on viimeisten vuosien aikana opetettu vuorovaikutustaidoista erityisesti viestimisen taitoja ja aineen hallintaa. Opettajat omalla esimerkillään myös ohjaavat opiskelijoita sekä opetusharjoitteluissa että laulutunneilla. Opiskelukollegoiden tuki on myös tärkeää niin ”kahvipöytäkeskusteluissa” kuin opetusharjoittelun palautteenannossa. Aineiston mukaan vastavalmistuneet laulupedagogit ovat havainneet työelämässä myös muiden vuorovaikutustaitojen tärkeyden ja ovat työskennelleet itse niiden kehittämisen parissa.

5.4 Vuorovaikutus laulunopettajan työssä -materiaalipaketti

Tätä kehittämistyötä tehdessäni yhdeksi tavoitteekseni nousi materiaalipaketti tekeminen vuorovaikutuksesta. Materiaalipaketti *Vuorovaikutus laulunopettajan työssä* on suunnattu laulupedagogiopiskelijoille koulutusmateriaalina. Olen hyödyntänyt materiaalissa omaa kokemustietoa, tutkimustietoa kirjallisuuskatsauksen kautta sekä haastatteluaineistoani. Materiaalissa sukellaan ensin opettajuuteen ja oman opettajuuden muotoutumiseen. Seuraavaksi käydään vuorovaikutustaitojen määritelmiä laulutuntikontekstissa. Materiaali on yksi tapa tarkastella vuorovaikutustaitoja laulupedagogin työssä ja saada teemat selkeämmiksi oman opettajuuden matkalla.

Kysymysboksi on materiaalin toiminnallinen työväline, joka löytyy jokaisen aihealueen lopussa. Materiaalin tarkoitus on selventää tematiikkaa ja *kysymysboksi* herättää sekä syventää lukijan ajattelemaan kutakin aihealuetta omasta sen hetkisestä näkökulmastaan. Materiaali on tarkoitettu itsenäiseen ja mahdollisuuksien mukaan kollegiaaliseen työskentelyyn.

Tarkoitukseni on julkaista materiaalipaketti sähköisenä tuotteena, jotta materiaalia on helppo päivittää ja täydentää tarpeen mukaan. Sähköisen jakelun etuja ovat myös hinta ja helppo levittäminen kaikille kiinnostuneille. Tarkoitukseni ei ole ollut tehdä kattavaa oppikirjaa, vaan toimittaa sisältöä ja aineistoa, joka soveltuu laulupedagogiikkaa opiskeleville tueksi heidän omalle oppimismatkalleen. Materiaalipakettia ei julkaista tämän opinnäytetyön yhteydessä, vaan toteutan sen jakelun jälkikäteen.

6 Pohdinta

Kuten luvussa 3 esittelin, kirjallisuuden perusteella kaikki vuorovaikutustaitojen osa-alueet ovat omalta osaltaan tekemässä hyvää vuorovaikutusta ihmisten kesken. Niitä käytetään samanaikaisesti, vaikka joissakin tilanteissa painopiste saattaa olla tietyllä osa-alueella. Mielestäni vuorovaikutustaitojen hahmottaminen yksittäisinä taitoina on myös tärkeää, jotta ymmärtää niiden yhteyden toisiinsa ja osaa tarkkailla omien taitojen tasoa ja kehittymistarpeita. Talvio ja Klemola (2017) totesivat tutkimuksessaan, että vuorovaikutustaidot eivät välttämättä ole pitkän työuran tehneellä opettajalla yhtään sen paremmat kuin vastavalmistuneella. Tämä on mielestäni mielenkiintoinen tutkimustulos, koska huomasin itselläni olleen juuri tuon harhakuva-asiasta. Vuorovaikutustaidot ovat opittavia ja kehitettäviä, niitä ei automaattisesti saavuteta pelkän kokemuksen kautta. Toki olen edelleen sitä mieltä, että käytännön työssä tulee vastaan vuorovaikutustaitoja vaativia tilanteita, jossa voi huomata esimerkiksi omia vahvuuksia vuorovaikutustaitojen suhteen tai päinvastoin. Voidaan ehkä myös olettaa, että vuorovaikutustaidoista kiinnostuneet hakeutuvat opiskelemaan ja lopulta tekemään ihmisläheistä työtä.

Ajattelen, että matka opettajuuteen kestää koko eliniän ja opettajuus muokkaantuu paljon tämän matkan aikana. Siksi halusin tuoda kehittämistyöhöni näkökulman laulupedagogin ammatillisesta polusta, jonka esittelin luvussa 2. Oma tausta, persoona, koulutus sekä omakohtaisuus vaikuttavat opettajuuden muotoutumisen prosessiin ja muodostavat yhdessä laulupedagogin ammatillisen polun. Laulupedagogin ammatillisen polun osa-alueet vaikuttavat toisiinsa ja huomioitavaa on, että osa-alueet ovat osana myös vuorovaikutustaitojen kehittämistä.

Mielestäni teemahaastattelu oli sopiva menetelmä kehittämistyölleni, ja sain kattavasti vastattua jokaiseen tutkimuskysymykseeni. Työni tuloksilla on arvoa nimenomaan sitä kautta, että työn kautta voimme oppia nuorilta kollegoiltamme asioita kuitenkin yleistämättä niitä. Haastatteluaineiston perusteella haastateltavani löysivät jokaiselle vuorovaikutustaito –termille yhteyden ja monia näkökulmia laulutuntikontekstissa (luku 5.1.). Mielestäni vuorovaikutus termin tarkentaminen on tarpeellista, ja tämän kehittämistyön tuloksia voidaan pitää yhtenä tulkintana ja tapana tarkastella vuorovaikutuksen moninaisuutta.

Haastatteluista tuli hyvin yksiselitteisesti ilmi vuorovaikutuksen ja laulunopettajan vuorovaikutustaitojen tärkeys laulunopettajan työssä (luku 5.2.). Vuorovaikutus ja opettajan

vuorovaikutustaidot ovat haastateltavien mukaan edellytys onnistuneelle laulunopiskelulle. Haastatteluissa korostui myös vuorovaikutustaitojen kehittämisen tärkeys. Aineistoni perusteella havaitsin, että vastavalmistuneet laulopedagogit ovat havainneet työelämässä myös muiden vuorovaikutustaitojen tärkeyden, ja ovat mahdollisesti työskennelleet itse niiden kehittämisen parissa.

Opetussuunnitelmien kartoituksen ja haastattelujen perusteella voin päätellä, että tällä hetkellä Suomen ammattikorkeakoulujen laulopedagogiopinnoissa opetetaan vuorovaikutustaidoista erityisesti viestimisen taitoja ja aineen hallintaa (luku 5.3). Ammattikorkeakoulujen opettajat ohjaavat myös omalla esimerkillään opiskelijoita esimerkiksi opetusharjoittelussa sekä opiskelijoiden omilla laulutunneilla. Vertaistuki opiskelijoiden kesken on myös tärkeä niin ”kahvipöytäkeskusteluissa” kuin opetusharjoittelun palautteenannossa.

Jos laulopedagogiikan opiskelun ja opetuksen tavoitteiden päämääränä on, että laulopedagogi omaa asianmukaiset vuorovaikutustaidot valmistuessaan, on selvää, että niiden opiskelua ei tulisi ohittaa myöskään laulopedagogin koulutuksessa. Samalla on tärkeää muistaa, että kukaan ei voi väittää olevansa virheetön vuorovaikuttaja. Virheettömyyttä ei voi odottaa keneltäkään, mutta olisi tärkeää lisätä jo opintojen alkuvaiheeseen tietoisesti vuorovaikutukseen liittyviä näkökulmia. Myös haastateltavat toivat ilmi tämän puutteen. Heidän mukaansa jää opiskelijan omalle vastuulle ymmärtää opetussuunnitelman määrittelemät monet vuorovaikutukseen liittyvät oppimistavoitteet, mahdollisesti jopa ilman selkeää ohjausta. Toki nämä kehittämistyöni tuottamat näkökulmat ovat laulopedagogiopiskelijoiden yksilöllisiä kokemuksia, enkä voi vetää suorja johtopäätöksiä haastateltavieni näkökulmista opetussuunnitelmien sisältöihin.

Työni kehittää omaa ammattialaa tuomalla vuorovaikutustaitojen merkitystä tietoisuuteen sekä antaa tulevaisuuden laulopedagogiopiskelijoille työvälineitä vuorovaikutustaitojen kehittämiseen (luku 5.4). Vuorovaikutuksen tulevaisuuden ammattilaisina laulopedagogiopiskelijoiden tulisi aloittaa tietoinen työskentely vuorovaikutustaitojen kanssa jo opintojen alussa ja jatkaa niiden kehittämistä sekä ylläpitämistä koko työuransa ajan.

Tämän kehittämistyön tekeminen herätti minussa ajatuksen, että vuorovaikutus aiheena on niin laaja, että sitä voisi tutkia loputtomiin ja eri kulmista. Työtä tehdessä törmäsin vuorovaikutuskirjallisuutta tutkiessani aiheen yhteydessä esimerkiksi tunnetaitoihin ja sosiaalisiin taitoihin, jotka rajasin tästä työstä pois, mutta olisi mielenkiintoista ottaa ne

mukaan tämän kaltaiseen tutkimukseen. Mielenkiintoista olisi tutkia vuorovaikutustaitoja laulutuntikontekstissa myös laajemmalla laulupedagogien otannalla haastatteleamalla esimerkiksi pidempään alalla olleita laulupedagogeja. Lisäksi olisi mielenkiintoista laajentaa otantaa myös eri oppilaitoksista valmistuneisiin tai eri metodeja edustaviin laulupedagogeihin ja kuulla heidän näkökulmiaan aiheesta.

Laulupedagogin vuorovaikutustaitojen kehittämiseen ja hallitsemiseen olisi varmasti aiheellista kehittää vielä lisää työkaluja. Lisäksi huomaisin kehittämistyöprosessini aikana, että vuorovaikutustaidot ja niiden kehittäminen herätti kiinnostusta myös laajemmassa mittakaavassa opetuslalla työskentelevien keskuudessa. Kehittämistyöni aihetta voi soveltaa tulevaisuudessa esimerkiksi myös muiden musiikin tyyliuuntien ja muiden instrumenttien pedagogiikassa.

Olen tämän kehittämistyön myötä entistä vakuuttuneempi siitä, että vuorovaikutustaitoja ja niiden kehittämistä tulisi tehdä tietoisemmaksi kaikissa ammattiryhmissä, joissa ihmiset ovat tekemisissä keskenään.

Lähteet

Ahlman, Erik. 1976. *Kulttuurin perustekijöitä. Kulttuurifilosofisia tarkasteluja*. 2. painos. Jyväskylä: Gummerus.

Allardt, Erik ja Yrjö Littunen. 1964. *Sosiologia*. 3. painos. Helsinki: WSOY.

Brookfield, Stephen. 1987. *Developing Critical Thinkers*. Milton Keynes: Open University Press.

Cantell, Hannele. 2011. *Ratkaiseva vuorovaikutus. Pedagogisia kohtaamisia lasten ja nuorten kanssa*. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Centria-ammattikorkeakoulu. 2021. *Opetussuunnitelma. Musiikkipedagogi AMK*. Osoitteessa: <https://centria.opinto-opas.fi/curricula/degreeprogrammes/groups/plan?groupId=26384&planId=26571> Luettu 20.02.2021

Elliott, Julian G., Steven E. Stemler, Robert J. Sternberg, Elena L. Grigorenko ja Newman Hoffman. 2011. *The socially skilled teacher and the development of tacit knowledge*. British Educational Research Journal, 37(1), 1–21.

Hirsjärvi, Sirkka ja Helena Hurme. 2001. *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Huhtinen-Hildén, Laura. 2012. *Kohti sensitiivistä musiikin opettamista. Ammattitaidon ja opettajuuden rakentumisen polkuja*. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House

Jalovaara, Esko. 2006. *Tunnetaidot tiedon rinnalle kasvatuksessa*. Tampere: Pilot-kustannus Oy.

Jordan-Kilkki, Päivi, Eija Kauppinen, Eeva Viitasalo-Korolainen (toim.) ja Suvi Saarikkali. 2013. *Musiikkipedagogin käsikirja. Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa*. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy.

Jyväskylän ammattikorkeakoulu. 2021. *Opetussuunnitelma. Musiikkipedagogi AMK*. Osoitteessa: <https://opinto-opaat.jamk.fi/fi/opinto-opas-amk/opiskelu/opetussuunnitelmat/2019-2020/musiikkipedagogi/> Luettu 20.02.2021

Karelia Ammattikorkeakoulu. 2014–2016. *Opetussuunnitelmat. Musiikin koulutus, kulttuurialan ammattikorkeakoulututkinto*. Osoitteessa: <https://opinto-opas.karelia.fi/fi/47/fi/97/arkisto> Luettu 20.02.2021

Kauppila, Reijo. 2005. *Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot: vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille*. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Kiesiläinen, Liisa. 2004. *Vuorovaikutusvastuu. Ammatilliset vuorovaikutustaidot kasvatusyhteisössä*. Helsinki: Arator.

Kvale, Steinar ja Svend Brinkmann. 2009. *InterViews: Learning the craft of qualitative research interviewing*. 2. edition. Los Angeles: Sage.

Laine, Kaarina. 2005. *Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa*. Helsinki: Otava.

Laine, Timo ja Anita Malinen. 2009. *Elävä peilisali. Aikuista pedagogiikkaa oppimassa*. Kansanvalistusseura. Helsinki: Hansaprint Direct Oy.

Metropolia Ammattikorkeakoulu. 2021. *Opetussuunnitelma. Soiton- ja laulunopetus*. Osoitteessa: <https://opinto-opas.metropolia.fi/fi/88094/fi/70424/KXF21S1/2310/year/2021> Luettu 19.02.2021

Niiniluoto, Ilkka. 1994. *Järki, arvot ja välineet*. Helsinki: Otava.

Opettajien Ammattijärjestö OAJ. *Verkkosivut*. 2021. Osoitteessa: <https://www.oaj.fi/arjessa/mita-opettajan-tyo-on/> Luettu 21.04.2021.

Oulun ammattikorkeakoulu. 2021. *Opetussuunnitelma. Musiikkipedagogi AMK*. Osoitteessa: <https://www.oamk.fi/opinto-opas/opintojen-sisalto/opetussuunnitelmat?koulu-tus=mpe2020s&lk=s2020&alasivu=ops> Luettu 19.02.2021

Pennington, Donald C. 2002. *Pienryhmän sosiaalipsykologia*. Helsinki: Gaudeamus.

Roivainen, Raija. 2004. *Laulamisen sietämätön helppous*. Tampere: Pilot-kustannus Oy.

Ruusuvuori, Johanna ja Liisa Tiittula. 2009. *Haastattelu: Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino

Savonia-ammattikorkeakoulu. 2021. *Opetussuunnitelma. Musiikkipedagogi AMK*. Osoitteessa: <https://www.savonia.fi/opiskele-tutkinto/tutkinnot-ja-hakeminen/amk-ja-yamk-tutkinnot-tarjonta/musiikkipedagogi-amk-paivatoteutus/> Luettu 19.02.2021

Stenberg, Katariina. 2011. *Riittävän hyvä opettaja*. Juva: PS-kustannus.

Talvio, Markus. 2014. *How do teachers benefit from training on interaction skills? Developing and utilising an instrument to evaluate teachers' social and emotional learning*. Väitöskirja. Opettajankoulutuslaitoksen julkaisuja Nro 361. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Talvio, Markus, Minna Berg, Elina Ketonen, Erkki Komulainen ja Kirsti Lonka. 2015. *Progress in teachers' readiness to promote positive youth development among students during the Lions Quest teaching workshop*. *Journal of Education and Training Studies*, 3(6), 1–13.

Talvio, Markus, Minna Berg, Topi Litmanen ja Kirsti Lonka. 2016. *The benefits of teachers' workshops on their social and emotional intelligence in four countries*. *Creative Education*, 7, 2803–2819.

Talvio, Markus ja Ulla Klemola. 2017. *Toimiva vuorovaikutus*. Apple Books.

Tuomi, Jouni ja Anneli Sarajärvi. 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Liite 1. Haastattelurunko

Haastattelun runko:

Lämmittelyksi: kuka olet, mistä olet valmistunut.

(Minä: Pohdin, että vuorovaikutussanana on niin laaja, joten keräsin pääteemasanoja, jotka selkeästi kuvaavat tätä teemaa. Sitten kysyn haastateltaviani kuvaavaan tätä asiaa siinä laulutunnin kontekstissa. Eli miten nämä asiat liittyvät laulutuntiin.)

1. Miten kuvailisit valitsemieni vuorovaikutuksen teemoja laulutuntikon-
tekstissa:

- Ymmärrys ja empatiakyky
- Herkkyys ja sosiaalinen havaitseminen
- Kuuntelu
- Viestimisen taidot – itsensä ilmaiseminen muille ihmisille
- Keskustelutaidot – dialogisuus
- Arvoristiriidat ja neuvottelutaidot
- Yhteistoiminnallisuus – yhteis- ja tiimityötaidot

2. Miten kuvailisit käsitystäsi vuorovaikutuksesta ja sen merkityksestä
oltuasi työelämässä vähintään vuoden ajan?

3. Miten sinulle opetettiin laulopedagogiopinnoissa vuorovaikutustaitoja?

Lisäksi/apuna:

Oliko jotain sellaisia hetkiä, joissa vuorovaikutus erityisesti nousi esiin - kou-
lussa tai töissä?

Mikä vuorovaikutuksen merkitys on ollut näissä opetus- ja oppimisproses-
seissa?

Liite 2. Suostumus- ja informaatiopaperit

Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Tutkimuksen nimi: Pop- ja jazzlaulopedagogien käsityksiä vuorovaikutustaidoista

Tutkimuksen toteuttaja:

Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy

Tutkija / opinnäytetyötekijä

Nimi: Jenni Taari

Puh. 044 069 4706

Sähköposti: jenni.taari@gmail.com

Tutkimuksesta vastaa / opinnäytetyön ohjaaja

Titteli: Lehtori

Nimi: Susanna Mesia

Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy / Musiikki

Puh. 050 340 5353

Sähköposti: susanna.mesia@metropolia.fi

Minua _____ on pyydetty osallistumaan yllämainittuun tutkimukseen, jossa kartoitetaan pop- ja jazzlaulopedagogien käsityksiä vuorovaikutustaidoista ja jonka tarkoituksena on saada tietoa vuorovaikutuksen merkityksestä pop- ja jazzlaulun yksilöopetuksessa tuoreilta pop- jazzlaulunopettajilta.

Olen saanut tutkimustiedotteen ja ymmärtänyt sen. Tiedotteesta olen saanut riittävän selvityksen tutkimuksesta, sen tarkoituksesta ja toteutuksesta, oikeuksistani sekä tutkimuksen mahdollisesti liittyvistä hyödyistä ja riskeistä. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut riittävän vastauksen kaikkiin tutkimusta koskeviin kysymyksiini.

Olen saanut tiedot tutkimukseen mahdollisesti liittyvästä henkilötietojen keräämisestä, käsittelystä ja luovuttamisesta ja minun on ollut mahdollista tutustua tutkimukseen liittyvään tietosuojaselosteeseen.

Minua ei ole painostettu eikä houkuteltu osallistumaan tutkimukseen.

Minulla on ollut riittävästi aikaa harkita osallistumistani tutkimukseen.

Ymmärrän, että osallistumiseni on vapaaehtoista ja että voin peruuttaa tämän suostumukseni koska tahansa syytä ilmoittamatta. Olen tietoinen siitä, että mikäli keskeytän tutkimuksen tai peruutan suostumukseni, minusta keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Allekirjoituksellani vahvistan osallistumiseni tähän tutkimukseen.

Jos tutkimukseen liittyvien henkilötietojen käsittelyperusteena on suostumus, vahvistan allekirjoituksellani suostumukseni myös henkilötietojeni käsittelyyn. Minulla on oikeus peruuttaa suostumukseni tietosuojaselosteessa kuvatulla tavalla.

Metropolia
Ammattikorkeakoulu

PL 4000
00079 Metropolia

Myllypurontie 1
00920 Helsinki

Puhelin 09 7424 5000

www.metropolia.fi
Y-tunnus: 2094551-1

Participant Consent Form

_____

Allekirjoitus: _____

Nimenselvennys: _____

Alkuperäinen allekirjoitettu tutkittavan suostumus sekä kopio tutkimustiedotteesta liitteineen jäävät tutkijan arkistoon. Tutkimustiedote liitteineen ja kopio allekirjoitetusta suostumuksesta annetaan tutkittavalle.

TIEDOTE TUTKIMUKSESTA**Pop- ja jazzlaulopedagogien käsityksiä vuorovaikutustaidoista****Pyyntö osallistua tutkimukseen**

Sinua pyydetään mukaan tutkimukseen, jossa kartoitetaan pop- ja jazzlaulopedagogien käsityksiä vuorovaikutustaidoista. Tutkimukseen ei tarvitse valmistautua etukäteen.

Tarkoituksena on saada tietoa vuorovaikutuksen merkityksestä pop- ja jazzlaulun yksilöopetuksessa tuoreilta pop- jazzlaulunopettajilta. Haastateltavaksi valitaan kuusi ammattikorkeakoulusta valmistunutta pop- ja jazzlaulunopettajaa, jotka ovat valmistuneet kahden vuoden aikana ammattiinsa. Haastateltavat alumnit valitaan kaikista Suomen ammattikorkeakouluista, jotka tarjoavat pop- ja jazzlaulopedagogi koulutusta.

Olemme arvioineet, että sovellut tutkimukseen, koska olet valmistunut suomalaisesta ammattikorkeakoulusta pop- ja jazzlaulopedagogiksi kahden vuoden sisällä. Tämä tiedote kuvaa tutkimusta ja sinun osuuttasi siinä. Pehdyttyäsi tähän tiedotteeseen sinulle järjestetään mahdollisuus esittää kysymyksiä tutkimuksesta, jonka jälkeen teiltä pyydetään suostumus tutkimukseen osallistumisesta.

Vapaaehtoisuus

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista.

Voitte myös keskeyttää tutkimuksen koska tahansa syytä ilmoittamatta. Mikäli keskeytätte tutkimuksen tai peruutatte suostumuksen, teistä keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Tutkimuksen tarkoitus

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää laulopedagogien käsityksiä omista vuorovaikutustaidoistaan sekä niiden merkityksestä. Tarkoituksena on saada tietoa vuorovaikutuksen merkityksestä pop- ja jazzlaulun yksilöopetuksessa tuoreilta pop- jazzlaulunopettajilta sekä miten vuorovaikutustaitoja on sinulle koulutuksessa opetettu.

Tutkimuksen toteuttajat

Tutkimuksen toteuttaa Jenni Taari osana Metropolia Ammattikorkeakoulun ylempää ammattikorkeakoulututkintoa.

Tutkimusmenetelmät ja toimenpiteet

Tutkimus toteutetaan teemahaastattelulla. Haastatteluun ei tarvitse valmistautua etukäteen. Haastattelu toteutetaan etäyhteyksin vallitsevan pandemiatilanteen takia. Etäyhteyteen käytetään Zoom – alustaa. Haastattelun kesto on noin yksi tunti.

Olen hyödyntänyt työkenttäni kontakteja tiedustellen kaikkien pop- ja jazzmusiikin laulopedagogilinjojen lehtoreilta valmistuneiden opiskelijoiden nimiä, jotka ovat antaneet tietojensa eteenpäin välittämiseen luvan. Tämän myötä kysyn sinun halukkuutta osallistua tutkimukseeni.

Haastateltavalle ei koidu vahinkoa tutkimuksesta, tutkimusaineisto on luottamuksellista, tutkimuksen yhteydessä saatuja tietoja ei luovuteta ulkopuolisille eikä käytetä muuhun kuin luvattuun tarkoitukseen.

Tutkimukseni aiheen vuoksi ja eettisyyden kannalta osallistujien esiintyminen nimettömänä on erityisen tärkeää. Haastatteluissa saadut tiedot järjestellään niin, että anonymiteetti pysyy. Valmiissa työssä käytetään muutettuja nimiä ja/tai haastattelutuloksia luetteloidaan niin, jotta haastateltavia eikä heidän sukupuoliaan voida tunnistaa. Haastateltavien koulutuslaitokset eivätkä nykyiset työpaikat käy ilmi tutkielmassa.

Haastattelut äänitetään ja litteroidaan. Koko haastatteluaineisto litterointeineen hävitetään asianmukaisesti kehittämistyön valmistuttua, jotta anonymiteetti sekä luottamuksellisuus tutkimuksessa säilyvät.

Kustannukset ja niiden korvaaminen

Tutkimukseen osallistuminen ei maksa teille mitään. Osallistumisesta ei myöskään makseta erillistä korvausta.

Tutkimustuloksista tiedottaminen

Haastatteluista ilmenevät tutkimustulokset ovat luettavissa lopullisessa opinnäytetyössä, joka löytyy Theseus-tietokannassa. Ennen lopullisen työn julkaisua, haastateltavat saavat halutessaan lukea työn läpi ja antaa palautetta tutkijalle.

Lisätiedot

Pyydämme sinua tarvittaessa esittämään tutkimukseen liittyviä kysymyksiä tutkijalle/tutkimuksesta vastaavalle henkilölle.

Tutkijoiden yhteystiedot

Tutkija / opinnäytetyötekijä
Nimi: Jenni Taari
Puh. 044 069 4706
Sähköposti: jenni.taari@gmail.com

Tutkimuksesta vastaa / opinnäytetyön ohjaaja
Titteli: Lehtori
Nimi: Susanna Mesia
Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy / Musiikki
Puh. 050 340 5353
Sähköposti: susanna.mesia@metropolia.fi

Tutkimuksen tietosuojaseloste: Henkilötietojen käsittely tutkimuksessa

Tässä tutkimuksessa käsitellään teitä koskevia henkilötietoja voimassa olevan tietosuojalainsäädännön (EU:n yleinen tietosuoja-astus, 679/2016, ja voimassa oleva kansallinen lainsäädäntö) mukaisesti. Seuraavassa kuvataan henkilötietojen käsittelyyn liittyvät asiat.

Tutkimuksen rekisterinpitäjä

Rekisterinpitäjällä tarkoitetaan tahoa, joka yksin tai yhdessä toisten kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot. Rekisterinpitäjä voi olla Metropolia Ammattikorkeakoulu, toimeksiantaja, muu yhteistyötaho, opinnäytetyöntekijä tai jotkut edellä mainituista yhdessä (esim. Metropolia Ammattikorkeakoulu ja opinnäytetyöntekijä yhdessä).

Tässä tutkimuksessa henkilötietojen rekisterinpitäjä on:

Metropolia Ammattikorkeakoulu	☐
Toimeksiantaja	☐
Muu yhteistyötaho	☐
Opinnäytetyöntekijä	☒

Voitte kysyä lisätietoja henkilötietojenne käsittelystä rekisterinpitäjän yhteyshenkilöltä

Rekisterinpitäjän yhteyshenkilön nimi: opinnäytteentekijä Jenni Taari
Organisaatio: Metropolia Ammattikorkeakoulu
Puh. 044 0694 706
Sähköposti: jenni.taari@metropolia.fi

Tutkimuksessa sinusta kerätään seuraavia henkilötietoja

Henkilötietojen käsittely on oikeutettua ainoastaan silloin, kun se on tutkimukselle välttämätöntä. Kerättävät henkilötiedot on minimoitava, niitä ei saa kerätä tarpeettomasti tai varmuuden vuoksi.

Haastatteluun osallistuessasi henkilötiedot, joita sinulta kerätään ovat: nimi, sähköpostiosoite, puhelinnumero, opiskelupaikka sekä mahdollinen työpaikka. Lisäksi haastatteluun tulevat vastauksesi.

Tutkimuksen aiheen vuoksi ja eettisyyden kannalta osallistujien esiintyminen nimettömänä on erityisen tärkeää. Haastatteluissa saadut tiedot järjestellään niin, että anonymiteetti pysyy. Valmiissa työssä sekä sen aineiston kirjoittamisen aikana käytetään muutettuja nimiä ja/tai haastattelutuloksia luetteloidaan niin, jotta haastateltavia eikä heidän sukupuoliaan voida tunnistaa. Haastateltavien koulutuslaitokset eivätkä nykyiset työpaikat käy ilmi tutkielmassa.

Haastateltavalle ei koidu vahinkoa tutkimuksesta, tutkimusaineisto on luottamuksellista, tutkimuksen yhteydessä saatuja tietoja ei luovuteta ulkopuolisille eikä käytetä muuhun kuin luvattuun tarkoitukseen.

Haastattelut äänitetään ja litteroidaan. Koko haastatteluaineisto litterointineen hävitetään asianmukaisesti heti kehittämistyön valmistuttua, jotta anonymiteetti sekä luottamuksellisuus tutkimuksessa säilyvät.

Teillä ei ole sopimukseen tai lakisääteiseen tehtävään perustuvaa velvollisuutta toimittaa henkilötietoja vaan osallistuminen on täysin vapaaehtoista.

Tutkimuksessa kerätään henkilötietojanne myös seuraavista lähteistä

Tutkimuksessa ei kerätä henkilötietojanne muista lähteistä.

Henkilötietojenne suojausperiaatteet

Käytän työvälineinä kerätessäni henkilötietoja Metropolian organisaation sähköpostijärjestelmää sekä henkilökohtaista puhelintani tutkittavien tavoittamiseen. Lisäksi käytän Metropolian henkilökohtaista verkkolevyasemaa litteroidessani haastattelumateriaalia sekä Excel-taulukkolaskentaohjelmaa teemoittelun tukena. Kirjoitan lopullista tutkimustyötäni henkilökohtaisella tietokoneella ja silloin käytössäni on jo muutetut nimet. Kaikki henkilötietonne on suojassa, sillä jokaiseen käytettävään ohjelmaan kirjaudutaan ”käyttäjätunnus + salasana” –komentoa käyttäen.

Henkilötietojenne käsittelyn tarkoitus

Henkilötietojenne käsittelyn tarkoituksena on selvittää laulupedagogien käsityksiä omista vuorovaikutustaidoistaan sekä niiden merkityksestä. Tarkoituksena on saada tietoa vuorovaikutuksen merkityksestä pop- ja jazzlaulun yksilöopetuksessa tuoreilta pop-jazzlaulunopettajilta sekä miten vuorovaikutustaitoja on sinulle koulutuksessa opetettu.

Henkilötietojenne käsittelyperuste

Tutkimuksen käsittelyperusteena on suostumus.

Tutkimuksen kesto-aika (henkilötietojenne käsittelyaika)

Sinun kohdalla tutkimus kestää haastatteluun menevän ajan verran. Tutkimustulokset käsitellään haastattelun jälkeen kuuden (6) kuukauden sisällä.

Mitä henkilötiedoillenne tapahtuu tutkimuksen päätyttyä?

Koko haastatteluaineisto litterointineen hävitetään asianmukaisesti kehittämistyön valmistuttua, jotta anonymiteetti sekä luottamuksellisuus tutkimuksessa säilyvät.

Tietojen luovuttaminen tutkimusrekisteristä

Mitään tietojasi ei luovuteta muille tahoille.

Henkilötietojenne mahdollinen siirto EU:n tai ETA-alueen ulkopuolelle

Mitään tietojasi ei siirretä EU:n tai ETA-alueen ulkopuolelle.

Rekisteröitynä teillä on oikeus

Koska henkilötietojasi käsitellään tässä tutkimuksessa, niin olet rekisteröity tutkimuksen aikana muodostuvassa henkilörekisterissä. Rekisteröitynä teillä on oikeus:

- saada informaatiota henkilötietojen käsittelystä
- tarkastaa itseänne koskevat tiedot
- oikaista tietojanne
- poistaa tietonne (esim. jos peruutatte antamanne suostumuksen)
- peruuttaa antamanne henkilötietojen käsittelyä koskeva suostumus
- rajoittaa tietojenne käsittelyä
- rekisterinpitäjän ilmoitusvelvollisuus henkilötietojen oikaisusta, poistosta tai käsittelyn rajoittamisesta
- siirtää tietonne järjestelmästä toiseen
- sallia automaattinen päätöksenteko nimenomaisella suostumuksellanne
- tehdä valitus tietosuojavaltuutetun toimistoon, jos katsotte, että henkilötietojanne on käsitelty tietosuojalainsäädännön vastaisesti

Jos henkilötietojen käsittely tutkimuksessa ei edellytä rekisteröidyn tunnistamista ilman lisätietoja eikä rekisterinpitäjä pysty tunnistamaan rekisteröityä, niin oikeutta tietojen tarkastamiseen, oikaisuun, poistoon, käsittelyn rajoittamiseen, ilmoitusvelvollisuuteen ja siirtämiseen ei sovelleta.

Voit käyttää oikeuksiasi ottamalla yhteyttä rekisterinpitäjään.

Tutkimuksessa kerättyjä henkilötietoja ei käytetä profilointiin tai automaattiseen päätöksentekoon

Henkilötietojen käsittely aineistoa analysoitaessa ja tutkimuksen tuloksia raportoitaessa

Sinusta kerättyä tietoa ja tutkimusaineistoa käsitellään luottamuksellisesti lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Yksittäisille tutkittavalle annetaan tunnusnumero ja häntä koskevat tiedot säilytetään koodattuina tutkimusaineistossa. Aineisto analysoidaan koodattuna ja tulokset raportoidaan ryhmätasolla, jolloin yksittäinen henkilö ei ole tunnistettavissa ilman koodiavainta. Koodiavainta, jonka avulla yksittäisen tutkittavan tiedot ja tulokset voidaan tunnistaa, säilyttää kehittämistyön tekijä Jenni Taari, eikä tietoja anneta tutkimuksen ulkopuolisille henkilöille. Lopulliset tutkimustulokset raportoidaan ryhmätasolla eikä yksittäisten tutkittavien tunnistaminen ole mahdollista.

Tutkimusaineistoa ja tutkimuksen yhteydessä kerättyjä näytteitä säilytetään tutkimuksen teon ajan, jonka jälkeen ne hävitetään. Koko haastatteluaineisto litterointineen hävitetään asianmukaisesti poistamalla haastatteluäänitteet sekä litteroidut haastattelut heti kehittämistyön valmistuttua, jotta anonymiteetti sekä luottamuksellisuus tutkimuksessa säilyvät.

Tutkimuksessa kerättyjä tietoja voidaan käyttää myöhemmin opinnäytetöissä. Tutkittavilla on oikeus halutessaan saada tieto siitä ketkä ovat saaneet aineiston käytettäväkseen.

Käsittelyperusteena on suostumus. Jos aineistoa halutaan käyttää jatkotutkimuksissa, tulee tähän pyytää sinulta suostumus.

Liite 3. Vuorovaikutus laulunopettajan työssä -materiaali

Liite on vain arviointikäyttöön, joten se ei ole mukana Theseus-julkaisussa.